

LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS KONTROLE
Otrais revīzijas departaments

SKANSTES IELA 50, RĪGA, LV – 1013
tālr. 67017531, 67017506, fakss 67017673, e-pasts: otrais@lrvk.gov.lv

Iekšlietu ministrijas valsts sekretārei
Ilzei Pētersonei - Godmanei
Čiekurkalna 1.līnijā 1 k-2, Rīgā, LV - 1026

REVĪZIJAS ZIŅOJUMS

Rīgā

09.02.2015.

2.4.1-11/2014

Patvēruma politikas un imigrācijas kontroles īstenošana

Saturs

Revīzijas juridiskais pamatojums	3
Revīzijas mērķis.....	3
Valsts kontroles revidentu atbildība.....	3
Revidējamās vienības atbildība.....	3
Revīzijas apjoms	3
Kopsavilkums	4
Revidējamās jomas īss raksturojums	5
Revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi.....	9
I. Vai Latvijā ir radīti priekšnoteikumi efektīvai starptautisko saistību izpildei patvēruma jomā?.....	9
1. Kādas starptautiskās saistības patvēruma jomā Latvija ir uzņēmusies?	10
2. Kā tiek plānots un izlietots patvēruma meklētāju uzņemšanai nepieciešamais finansējums?.....	12
3. Vai patvēruma meklētāju uzņemšanā ir nodrošināti līdzvērtīgi apstākļi, vienlaikus nodrošinot pēc iespējas ekonomiskāku līdzekļu izlietojumu?	18
4. Vai ir pietiekami izvērtēta jaunu telpu aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai būvniecības lietderība?	24
5. Vai ir veikti pietiekami preventīvie pasākumi patvēruma meklētāju uzņemšanai to masveida pieplūduma gadījumā?	28
II. Vai valstī ir veikti nepieciešamie pasākumi, lai personas, kuras ir ieguvušas bēgļa vai alternatīvo statusu, veiksmīgi integrētu sabiedrībā Latvijā?.....	30
III. Vai ir nodrošināta pietiekama ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās Latvijā kontrole?	37

Revīzijas juridiskais pamatojums

1. Pamatojoties uz Valsts kontroles likuma 2.pantu un Valsts kontroles Otrā revīzijas departamenta 2014.gada 23.aprīļa revīzijas uzdevumu Nr.2.4.1-11/2014, veikta lietderības revīzija par Patvēruma politikas un imigrācijas kontroles īstenošanu.
2. Revīziju veica valsts revidente – juriste Daina Baha, valsts revidenti Viktorija Belova, Sarmīte Baltusa, Linda Kļava, Jānis Ošiņš un valsts revidenta palīdzējs Marta Kleina.

Revīzijas mērķis

3. Revīzijas mērķis ir pārliecināties, vai, īstenojot patvēruma procedūru un nodrošinot patvēruma meklētāju izmitināšanu un uzturēšanu, kā arī nodrošinot ārzemnieku, kuriem ir zudis likumīgas uzturēšanās pamats Latvijā, kontroli, valsts budžeta līdzekļi ir izlietoti likumīgi un lietderīgi.

Valsts kontroles revidentu atbildība

4. Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Revidējamās vienības atbildība

5. Iekšlietu ministrija un tās padotības iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – PMLP) un Valsts robežsardze ir atbildīgas par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

6. Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā (turpmāk – Latvija) atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija ir plānota un veikta tā, lai iegūtu pietiekamu pārlicību, ka revīzijas mērķis ir sasniegts un iegūtie pierādījumi ir pietiekami, atbilstoši un ticami.
7. Revīzija veikta par laika posmu no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam. Pilnīga priekšstata iegūšanai par dažiem jautājumiem informācija apkopota arī par laika posmu ārpus minētā perioda.
8. Revīzija ietvēra pārbaudes Iekšlietu ministrijā, PMLP, Valsts robežsardzē, kā arī revīzijas veikšanai nepieciešamā informācija iegūta no Nodrošinājuma valsts aģentūras un Kultūras ministrijas.
9. Lai sasniegtu revīzijas mērķi, tika izvērtēti šādi jautājumi:
 - 9.1. vai Latvijā ir radīti priekšnoteikumi efektīvai starptautisko saistību izpildei patvēruma jomā, tajā skaitā:
 - 9.1.1. kā tiek plānots un izlietots patvēruma meklētāju uzņemšanas funkcijai nepieciešamais finansējums;
 - 9.1.2. vai PMLP un Valsts robežsardze patvēruma meklētājiem nodrošina līdzvērtīgus apstākļus, vienlaikus nodrošinot pēc iespējas ekonomiskāku līdzekļu izlietojumu;
 - 9.1.3. vai ir pietiekami izvērtēta jaunu telpu aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai būvniecības lietderība;
 - 9.1.4. vai ir veikti pietiekami preventīvie un apzināti reaģēšanas pasākumi patvēruma meklētāju uzņemšanai to masveida pieplūduma gadījumā;
 - 9.2. vai valstī ir veikti nepieciešamie pasākumi, lai personas, kuras ieguvušas bēgļa vai alternatīvo statusu, veiksmīgi integrētu sabiedrībā Latvijā;
 - 9.3. vai ir nodrošināta pietiekama ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās Latvijā kontrole.

10. Revīzijā netika vērtēta patvēruma procedūras ietvaros izdoto administratīvo aktu pamatotība un atbilstība normatīvajiem aktiem, vīzu un uzturēšanās atļauju izsniegšanas politika, kā arī revīzijas apjomā netika ietverti jautājumi par robežkontroles nodrošināšanu.

Kopsavilkums

Par patvēruma meklētāju uzņemšanu

11. Iekšlietu ministrija, kuras kompetencē¹ kā migrācijas apakšnozares jautājumi ietilpst nelegālās imigrācijas kontroles un patvēruma jautājumi, ir veikusi pasākumus ES normatīvā regulējuma prasību patvēruma jomā pārņemšanai Latvijas tiesību aktos un līdz ar to ir pietiekams tiesiskais regulējums to atbilstoši īstenošanai. Tomēr revīzijā konstatētais liecina, ka Iekšlietu ministrija nav veikusi visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu patvēruma politikas sekmīgu īstenošanu, jo:

- 11.1. nosakot PMLP un Valsts robežsardzei veicamos uzdevumus patvēruma nodrošināšanai, nav aprēķināti šīs funkcijas īstenošanai nepieciešamie līdzekļi un nav noteikti no valsts pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem sedzamo izdevumu veidi. Līdz ar to trūkst pilnīgas informācijas par patvēruma jomā īstenojamo pasākumu izmaksām un laikā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam vismaz 25% no uzņemšanas apstākļu uzlabošanai pieejamā ES fondu finansējuma ir izlietoti tādu izdevumu segšanai, kas būtu nodrošināmi no valsts pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem;
- 11.2. nosakot PMLP un Valsts robežsardzei prasības patvēruma meklētāju izmitināšanai, ir pieļauts, ka patvēruma meklētāji saņem izmaksu un satura ziņā atšķirīgus pakalpojumus (izmitināšanas apstākļi, uzturs, veselības aprūpe, pirmās nepieciešamības preces), piemēram, Valsts robežsardze organizē patvēruma meklētāja ēdināšanu, piegādājot gatavas porcijas, kas izmaksā vidēji 5,15 euro dienā, savukārt PMLP patvēruma meklētājam izmaksā naudas līdzekļus 2,15 euro dienā, kas paredzēti ne tikai uzturam, bet arī higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei;
- 11.3. būtu izvērtējams, vai patvēruma meklētāju izmitināšana ir organizēta iespējami racionālā veidā, jo PMLP tai neraksturīga uzdevuma veikšanai – patvēruma meklētāju izmitināšanai - ir nepieciešami papildu resursi patvēruma meklētāju veselības aprūpes organizēšanai un sadzīves apstākļu radīšanai;
- 11.4. būtu jāizvērtē plānotā jauna Valsts robežsardzes aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanas centra būvniecības lietderība, tajā skaitā izvērtējot patvēruma meklētāju izmitināšanai ierīkoto telpu noslodzi (Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „Daugavpils” ierīkoto telpu noslodze vidēji nesasniedz pat 50% no iekārtoto telpu kapacitātes) un iespēju nepieciešamības gadījumā paplašināt Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanai ierīkotās telpas Daugavpilī.

12. Valsts kontrole Iekšlietu ministrijai ir sniegusi trīs ieteikumus:

- 12.1. lai noteiktu no iestāžu pamatfunkciju izpildei piešķirtajiem budžeta līdzekļiem primāri sniedzamo pakalpojumu apjomu un ES fondu līdzekļus izmantotu patvēruma meklētāju uzņemšanas apstākļu papildu uzlabošanai;
- 12.2. lai novērstu satura un izmaksu ziņā atšķirīgu pakalpojumu sniegšanu Latvijā izmitinātajiem patvēruma meklētājiem un izvērtētu, vai ir iespējami risinājumi, kas

¹ Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.240 „Iekšlietu ministrijas nolikums” 1.punkts.

ļautu samazināt patvēruma meklētāju izmitināšanas izmaksas patvēruma procedūras laikā;

12.3. lai izvērtētu jauna centra aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai būvniecības lietderību.

Par bēgļu vai alternatīvo statusu saņēmušo personu integrāciju

13. Latvijas normatīvajos aktos nav noteikti pasākumi un nav skaidras rīcībpolitikas bēgļu vai alternatīvo statusu saņēmušo personu integrācijai. Ar valsts sniegto atbalstu – pabalstiem uzturam un valsts valodas apguvei ir nepietiekami bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu iekļaušanai dzīvesvidē un sabiedrībā Latvijā, un šo personu integrācija lielā mērā ir atkarīga no pieejamajiem ES fondu līdzekļiem un nevalstisko organizāciju iniciatīvas to piesaistei, kas rada risku stabilai un nepārtrauktai nepieciešamo pakalpojumu un atbalsta pasākumu pieejamībai.
14. Valsts kontrole par nepieciešamību kompleksi risināt jautājumu bēgļu un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanai Latvijā vērsīsies Ministru kabinetā.

Par nelegālas imigrācijas konstatēšanu un kontroli

15. PMLP veiktās darbības uzturēšanās atļauju kontrolei nav pietiekamas, lai nodrošinātu savlaicīgu uzturēšanās atļauju anulēšanu likumā² noteiktajos gadījumos, par ko liecina tas, ka 20% gadījumu no revīzijā pārbaudītajiem gadījumiem termiņuzturēšanās atļaujas un 75% gadījumu pastāvīgās uzturēšanās atļaujas bija anulētas attiecīgi līdz pat 559 - 3861 dienai pēc datuma, kad tās bija jāanulē.
16. PMLP ne visos gadījumos ir nodrošinājusi normatīvajā aktā noteikto termiņuzturēšanās atļauju reģistrēšanas kritēriju³ ievērošanu gadījumos, kad uzturēšanās atļauja personai ir izsniegta uz ieguldījumu uzņēmējdarbībā pamata vai kā uzņēmuma valdes loceklim. Uzturēšanās atļaujas, pieņemot personai labvēlīgu lēmumu, pagarinātas, kaut arī nebija veikta normatīvajos aktos⁴ noteiktā nodokļu un nodevu summas samaksa valsts budžetā. Noteikto kritēriju neievērošana norāda uz risku, ka likumā⁵ paredzētais ieguvums Latvijas tautsaimniecības attīstībai var netikt nodrošināts.
17. Valsts kontrole Iekšlietu ministrijai ir sniegusi divus ieteikumus, lai skaidri noteiktu veicamās procedūras ārzemniekiem izsniegto uzturēšanās atļauju savlaicīgai anulēšanai un termiņuzturēšanās atļauju reģistrēšanas nosacījumu izvērtēšanai, kad veicama kapitālsabiedrības veikto nodokļu maksājumu izvērtēšana.

Revidējamās jomas īss raksturojums

18. Patvēruma procesu īstenošanas kārtību un patvēruma meklētāju uzņemšanu⁶ Latvijā reglamentē Patvēruma likums⁷ un no tā izrietošie Ministru kabineta noteikumi, savukārt ārzemnieku ieeļošanas, uzturēšanās, tranzīta, izceļošanas un aizturēšanas kārtību, kā arī kārtību, kādā ārzemniekus tur apsardzībā Latvijā un izraida no tās, lai nodrošinātu starptautiskajām tiesību normām un Latvijas valsts interesēm atbilstošas migrācijas politikas īstenošanu, reglamentē Imigrācijas likums⁸.

² Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

³ Piemēram, samaksāto nodokļu apmērs, nav nodokļu maksājumu parādu.

⁴ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 64., 65., 82., 83.punkts.

⁵ Imigrācijas likuma 23.panta otrā daļa.

⁶ Izmitināšana, veselības aprūpe, uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preču iegāde.

⁷ Patvēruma likuma 2.pants.

⁸ Imigrācijas likuma 2.pants.

19. Nelegālās imigrācijas kontroles un patvēruma jautājumi kā migrācijas apakšnozares jautājumi ietilpst Iekšlietu ministrijas kompetencē⁹, un uzdevumi politikas īstenošanai šajos jautājumos galvenokārt ir noteikti¹⁰ divām Iekšlietu ministrijas padotības iestādēm – Valsts robežsardzei un PMLP.

Patvēruma joma

20. Patvēruma joma ir viens no ES kopējās politikas jautājumiem¹¹, kura risināšanai dalībvalstīm, tajā skaitā Latvijai, jānodrošina vienoti patvēruma meklētāju uzņemšanas un patvēruma procedūras īstenošanas standarti, lai izveidotu kopēju uz dalībvalstu solidaritāti balstītu patvēruma politiku.
21. Patvēruma process sākas ar brīdi, kad trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas vēlas saņemt bēgļa vai alternatīvo statusu un nepārprotami nepieprasa cita veida aizsardzību, iesniedz iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu, un turpinās līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums piešķirt bēgļa vai alternatīvo statusu (atzīstot, ka persona vajāšanas savā mītnesvalstī vai tās draudu vai smaga kaitējuma draudu dēļ pamatoti prasījusi patvērumu¹²) vai atteikt piešķirt minēto statusu (skatīt 1.attēlu).
22. Patvēruma meklētājam, kuram atteikts piešķirt pieprasīto statusu, jāatgriežas savā mītnesvalstī, savukārt, ja ir pieņemts patvēruma meklētājam pozitīvs lēmums, tas ir, par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu, persona iegūst ilgstošas tiesības uzturēties Latvijā – bēgļa statusa gadījumā pastāvīgi uz pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pamata, alternatīvā statusa gadījumā - uz termiņuzturēšanās atļaujas pamata uz gadu, taču, ja apstākļi, kādēļ personai tika piešķirts statuss, viņas mītnesvalstī nav mainījušies, termiņš tiek pagarināts. Pēc statusa iegūšanas persona iegūst tiesības kļūt par Latvijas iedzīvotāju – iegūt darbu, izglītību, saņemt veselības aprūpes pakalpojumus u.tml.

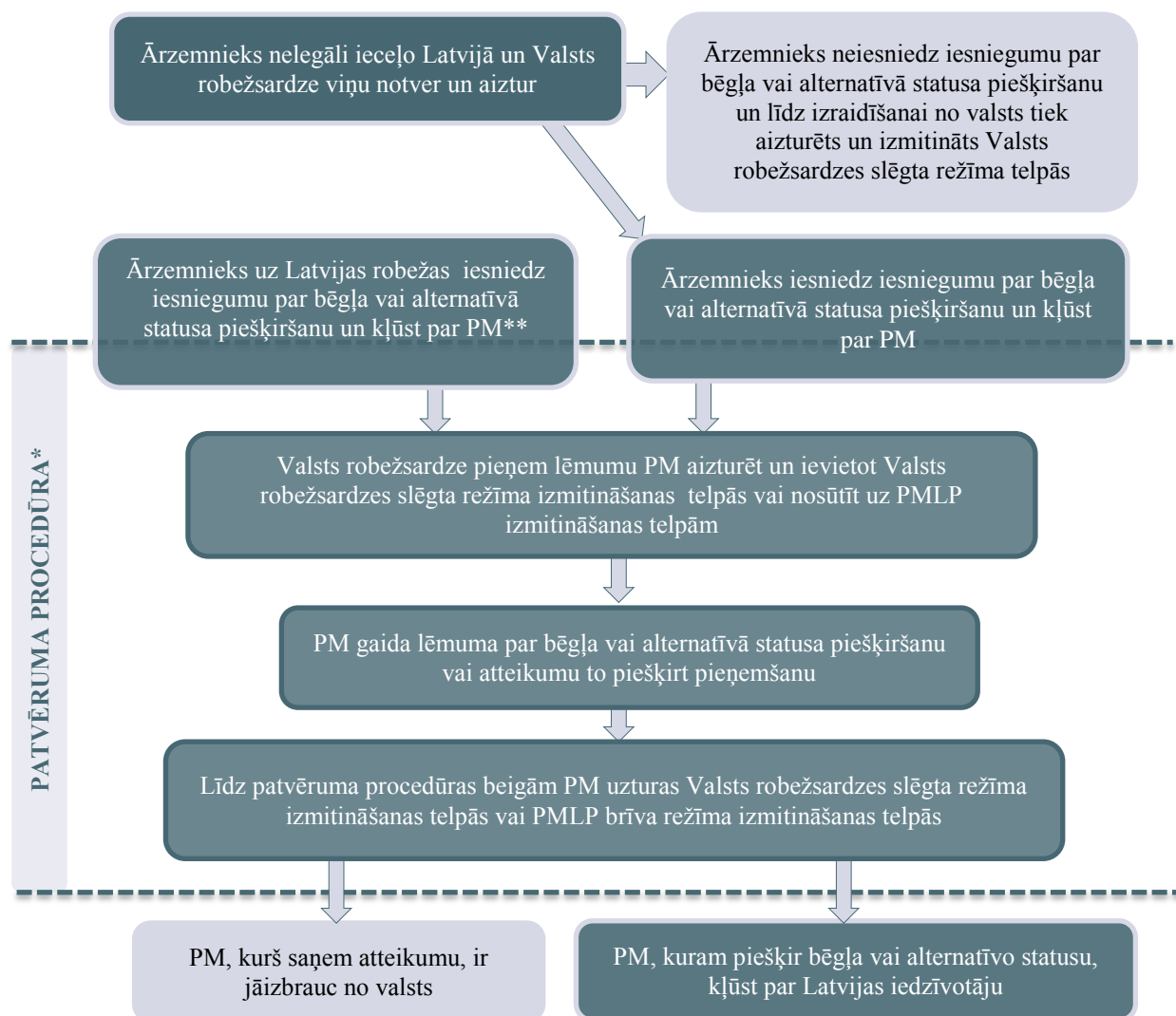
⁹ Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.240 „Iekšlietu ministrijas nolikums” 1.punkts.

¹⁰ Patvēruma likums un Imigrācijas likums, no tiem izrietošie Ministru kabineta noteikumi, Robežsardzes likuma 13.panta 15.punkts, Ministru kabineta 2006.gada 10.marta noteikumu Nr.811 „Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums” 2.1., 3.2., 3.13.apakšpunkts.

¹¹ Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas 2012.gada 26.oktobra redakcijā (turpmāk – Līgums par Eiropas Savienības darbību) 67.panta 2.punkts un 78.pants. Publicēts:

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026lv.pdf

¹² Patvēruma likuma 20.-23.pants.

* Patvēruma procedūras laikā PMLP vērtē iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu pamatotību un pieņem lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikumu piešķirt statusu.

** patvēruma meklētājs.

1.attēls. Kādā veidā vairumā gadījumu noris patvēruma pieprasīšanas process?

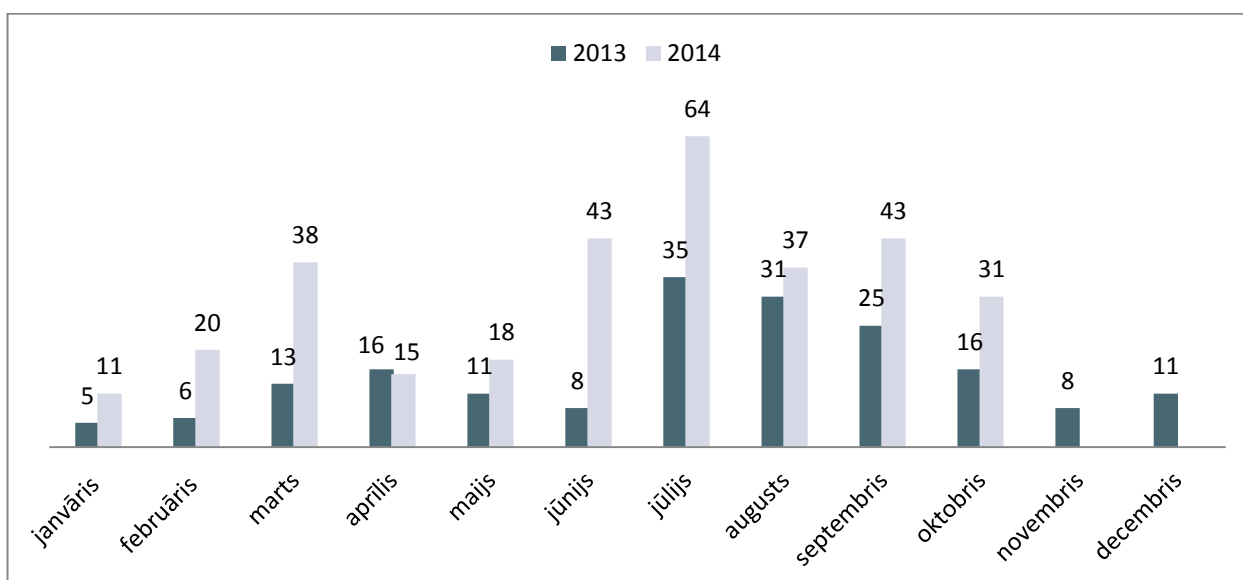
23. 2014.gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kopējais patvēruma meklētāju skaits ir pieaudzis, bet personu, kurām patvēruma procedūras rezultātā PMLP ir pieņēmusi tām labvēlīgu lēmumu, skaits kopumā saglabājies iepriekšējo gadu līmenī (skatīt 1.tabulu).

1. tabula

Patvēruma meklētāju un personu, kam piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss, skaits

	2012.gads	2013.gads	2014.gada 10 mēneši
Personu, kas pieprasījušas patvērumu, kopējais skaits	189	185	320
Bēgļa statusu ieguvušo skaits	10	14	3
Alternatīvo statusu ieguvušo skaits	20	21	15

24. Saskaņā ar PMLP datiem par personām, kuras pieprasījušas patvērumu 2013.gadā un 2014.gada 10 mēnešos, redzams, ka vislielākais patvēruma meklētāju skaits bijis 2014.gada jūnijā un jūlijā (attiecīgi 43 un 64 personas), bet pēc tam patvēruma pieprasītāju skaits atkal samazinājies (skatīt 2.attēlu).

2.attēls. Patvēruma meklētāju skaits 2013.gadā un 2014.gada 10 mēnešos

25. Kopš 1998.gada, kad tika uzsākta patvēruma procedūras īstenošana Latvijā, bēgļa vai alternatīvais statuss ir piešķirts pavisam 185 personām.
26. Saskaņā ar ES un nacionālo normatīvo regulējumu¹³ patvēruma procedūras laikā valstij patvēruma meklētājs ir jāuzņemas, nodrošinot viņa uzturēšanos, tajā skaitā izmitināšanu, ko veic gan Valsts robežsardze, gan PMLP.
27. Saskaņā ar Ministru kabineta lemtu¹⁴ valstij ir nepieciešams būt skaidram plānam tūlītējai, operatīvai rīcībai arī patvēruma meklētāju masveida pieplūduma gadījumā, kad īsā laika periodā valstī ierodas lielāks skaits patvēruma meklētāju, nekā ar PMLP un Valsts robežsardzes kapacitāti ir iespējams uzņemt.

Patvērumu saņēmušo personu integrācija

28. Ja patvēruma procedūras ietvaros ir pieņemts lēmums par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu, persona iegūst tiesības ilgstoši uzturēties Latvijā – bēgļa statusa gadījumā pastāvīgi uz pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pamata, alternatīvā statusa gadījumā uz termiņuzturēšanās atļaujas pamata. Tādējādi pēc statusa iegūšanas persona iegūst tiesības kļūt par Latvijas iedzīvotāju – iegūt darbu, izglītību, saņemt veselības aprūpes pakalpojumus u.tml.
29. ES normatīvais regulējums¹⁵ paredz, ka valstij ir nepieciešams sniegt šīm personām atbalstu un veikt to integrāciju, ņemot vērā īpašās vajadzības un situācijas specifiku, kādēļ šīs personas uzturas valstī.
30. Nacionālajā normatīvajā regulējumā¹⁶ paredzētais valsts atbalsts šīm personām ir PMLP izmaksātais pabalsts uzturam un pabalsts valsts valodas apguvei uz noteiktu laiku – bēgļiem 12

¹³ Piemēram, Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīvas 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai 1.pants, 2.panta i), j) apakšpunkts, 3., 7., 13.pants, Patvēruma likuma 8.pants, 9.panta piektā daļa.

¹⁴ Ministru kabineta 2011.gada 15.novembra protokollēmums Nr.67, 65.§

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvas 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) preambulas 41.-47.punkts.

¹⁶ Patvēruma likuma 37.pants, Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa noteikumi Nr.210.

mēnešus, bet alternatīvo statusu ieguvušajām personām deviņus mēnešus. Taču politikas izstrāde sabiedrības integrācijas jomā ir Kultūras ministrijas kompetencē¹⁷.

Nelegālas imigrācijas konstatēšana un kontrole

31. Latvijas kā ES dalībvalsts pienākums ir nodrošināt migrācijas jomā ES definētā¹⁸ mērķa īstenošanu, proti, visos posmos nodrošināt efektīvu migrācijas plūsmas vadību, taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas valstī, un novērst nelikumīgu ieceļošanu un cilvēku tirdzniecību, kā arī paredzēt pastiprinātus pasākumus to apkarošanai.
32. Atbilstoši ES un nacionālajam normatīvajam regulējumam¹⁹, ka imigrācijas politikas mērķis ir ļaut ieceļot un uzturēties savas valsts (attiecīgi arī Šengenas zonas) teritorijā tikai personām, kuras ir pārbaudītas – ņemot vērā valsts drošības prasības, kā arī valsts un starptautiskās intereses.
33. Ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās tiesiskais pamats Latvijā galvenokārt ir vīza un uzturēšanās atļauja, ja vien personai nav kāds īpaši reglamentēts uzturēšanās Latvijā pamats, piemēram, patvēruma meklētājs²⁰ vai diplomātiskās vai konsulārās pārstāvniecības, starptautiskās organizācijas vai tās pārstāvniecības, konsulārās iestādes darbinieks vai šāda darbinieka ģimenes loceklis²¹.
34. Saskaņā ar Imigrācijas likumā²² noteikto ārzemnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijā atbilstoši savai kompetencei dokumentē un kontrolē gan PMLP, gan Valsts robezsardze, kuras minētajam nolūkam veido un uztur elektroniskas informācijas sistēmas un kuru amatpersonas ir tiesīgas sastādīt administratīvo pārkāpumu protokolu par ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtības pārkāpumiem.

Revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi

I. Vai Latvijā ir radīti priekšnoteikumi efektīvai starptautisko saistību izpildei patvēruma jomā?

Nodaļas kopsavilkums

35. Iekšlietu ministrija, kuras kompetencē²³ kā migrācijas apakšnozares jautājumi ietilpst nelegālās imigrācijas kontroles un patvēruma jautājumi, ir veikusi pasākumus ES normatīvā regulējuma prasību patvēruma jomā pārņemšanai Latvijas tiesību aktos un līdz ar to ir pietiekams tiesiskais regulējums to atbilstoši īstenošanai. Revīzijā konstatētais liecina, ka Iekšlietu ministrija nav veikusi pietiekamus pasākumus patvēruma politikas atbilstoši īstenošanai:

35.1. pārņemot ES prasības patvēruma jomā, Latvijā nacionālā līmenī ir izdoti attiecīgi tiesību akti, nosakot PMLP un Valsts robezsardzei konkrētus veicamos uzdevumus patvēruma nodrošināšanai, bet nav aprēķināti šīs funkcijas īstenošanai nepieciešamie valsts budžeta līdzekļi, un tie nav nodalīti atsevišķā budžeta programmā, apakšprogrammā vai pasākumā, tāpēc trūkst pilnīgas informācijas par patvēruma jomā īstenojamo pasākumu izmaksām;

35.2. nepastāvot stratēģiskam skatījumam par patvēruma jomā nepieciešamo valsts budžeta finansējumu, daļa no valstij sedzamā patvēruma meklētāju nodrošinājuma tiek finansēta

¹⁷ Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu „Kultūras ministrijas nolikums” 4.7.¹ apakšpunkts.

¹⁸ Līguma par Eiropas Savienības darbību 79.panta 1.punkts.

¹⁹ Līguma par Eiropas Savienības darbību 79.panta 1.punkts, Imigrācijas likuma 2., 4.pants.

²⁰ Patvēruma likuma 1.panta 7.punkts.

²¹ Imigrācijas likuma 5.¹ pants.

²² Imigrācijas likuma 3.pants.

²³ Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.240 „Iekšlietu ministrijas nolikums” 1.punkts.

no ES fondu līdzekļiem, kas ir paredzēti uzņemšanas apstākļu papildu uzlabošanai, līdz ar to patvēruma meklētāji nesaņem papildu nodrošinājumu maksimāli iespējamā apmērā;

35.3. nosakot PMLP un Valsts robežsardzei atšķirīgas prasības patvēruma meklētāju izmitināšanai, ir pieļauts, ka patvēruma meklētāji saņem izmaksu un satura ziņā atšķirīgus pakalpojumus (izmitināšanas apstākļi, uzturs, veselības aprūpe, pirmās nepieciešamības preces), piemēram:

35.3.1. viens patvēruma meklētājs, ko izmitinājusi Valsts robežsardze, ir saņēmis uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preces vidēji par summu 167,00 *euro* mēnesī (no tiem 78% ES fondu projektu līdzekļi), bet patvēruma meklētājs, kas izmitināts PMLP – 90,65 *euro* mēnesī (no tiem 22% ES fondu projektu līdzekļi);

35.3.2. vidēji viens Valsts robežsardzē izmitinātais patvēruma meklētājs mēnesī ir saņēmis veselības aprūpes pakalpojumus par 73,00 *euro* (no tiem 2% ES fondu projektu līdzekļi), bet PMLP izmitinātais patvēruma meklētājs – par 55,69 *euro* (no tiem 97% ES fondu projektu līdzekļi);

35.3.3. Valsts robežsardze organizē patvēruma meklētāja ēdināšanu, piegādājot gatavas porcijas, kas izmaksā vidēji 5,15 *euro*/dienā, savukārt PMLP patvēruma meklētājam izmaksā naudas līdzekļus 2,15 *euro*/dienā, kas paredzēti ne tikai uzturam, bet arī higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei;

35.4. būtu izvērtējams, vai patvēruma meklētāju izmitināšana ir organizēta iespējami racionālā veidā, jo PMLP tai neraksturīga uzdevuma veikšanai ir nepieciešami papildu resursi patvēruma meklētāju veselības aprūpes organizēšanai un sadzīves apstākļu radīšanai;

35.5. Valsts kontrole uzskata, ka būtu izvērtējama jauna Valsts robežsardzes aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra būvniecības lietderība, tajā skaitā izvērtējot patvēruma meklētāju izmitināšanai ierīkoto telpu noslodzi (Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanai ierīkoto telpu noslodze vidēji nesasniedz pat 50% no iekārtoto telpu kapacitātes) un iespēju nepieciešamības gadījumā paplašināt Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanai ierīkotās telpas Daugavpilī.

Konstatējumi un secinājumi

1. Kādas starptautiskās saistības patvēruma jomā Latvija ir uzņēmusies?

36. Latvijai saistošajā Līgumā par Eiropas Savienības darbību²⁴ noteikts, ka ES īsteno kopēju patvēruma, papildu aizsardzības un pagaidu aizsardzības politiku, lai varētu piešķirt attiecīgu statusu jebkuram trešās valsts pilsonim, kurš pieprasa starptautisku aizsardzību, un nodrošinātu neizraidīšanas principa ievērošanu.

37. Minētais līgums arī nosaka²⁵, ka Eiropas Parlaments un Padome paredz pasākumus par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, kuru cita starpā veido vienots patvēruma statuss trešo valstu pilsoņiem, kopīgas procedūras vienota patvēruma statusa piešķiršanai un atņemšanai, standarti attiecībā uz patvēruma uzņemšanas nosacījumiem.

²⁴ Līguma par Eiropas Savienības darbību 78.panta 1.punkts.

²⁵ Līguma par Eiropas Savienības darbību 78.panta 2.punkts.

38. Atbilstoši ES kopējās politikas plānošanas dokumentos²⁶ norādītajam viens no ES politikas galvenajiem mērķiem ir līdz 2012.gadam izveidot vienotu Eiropas patvēruma sistēmu, un viena no politiskajām prioritātēm ir migrācijas un patvēruma jomā atbildīga un solidāra Eiropa.
39. Latvijai kā ES dalībvalstij ir saistošas ES pieņemtās direktīvas un regulas, piemēram:
- 39.1. par obligātajiem minimālajiem standartiem patvēruma meklētāju uzņemšanai dalībvalstīs²⁷;
 - 39.2. par obligātajiem standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, un piešķirtās aizsardzības saturu²⁸;
 - 39.3. par obligātajiem minimālajiem standartiem dalībvalstu piemērotajās procedūrās bēgļa statusa un alternatīvā statusa piešķiršanai un atņemšanai²⁹;
 - 39.4. par atbildīgās dalībvalsts noteikšanu patvēruma meklētāja iesnieguma izskatīšanai³⁰.
40. Patvēruma procesu īstenošanas kārtību un patvēruma meklētāju uzņemšanu Latvijā reglamentē Patvēruma likums un no tā izrietošie Ministru kabineta noteikumi, un ar šī normatīvā regulējuma kopumu ir pārņemtas tiesību normas, kas izriet no ES normatīvā regulējuma prasībām. Tādējādi **Latvijā kopumā ir nodrošināta ES prasību patvēruma jomā pārņemšana un ir pietiekams tiesiskais regulējums atbilstoši šī ES līmenī prioritārā jautājuma īstenošanai.**
41. ES līmenī nepārtraukti tiek analizēta regulējumā izvirzīto prasību ievērošana, kā arī to atbilstība aktuālajai situācijai. Piemēram, Eiropas Parlamenta rezolūcijā par direktīvas³¹ par patvēruma meklētāju un bēgļu uzņemšanas noteikumu īstenošanu ES ir novērtēta patvēruma procedūras nodrošināšana un patvēruma meklētāju uzņemšana dalībvalstīs un ietverti norādījumi par nepieciešamajiem uzlabojumiem, tajā skaitā:
- 41.1. uzsvērts, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas principi, piemēram, cilvēka cienīga dzīve, privātās dzīves aizsardzība, piekļuve veselības aprūpei, kā arī tiesības efektīvi pārsūdzēt aizturēšanu, jāpiemēro vienmēr, neatkarīgi no iesaistītā trešās valsts pilsoņa statusa. Nav pieņemams, ka pret personu pienācīgi neizturas tikai tāpēc, ka viņš vai viņa ir nelegāls iebraucējs;

²⁶ Piemēram, 2009.gada 2.decembra Stokholmas programmas – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā 1.1. sadaļa „Politiskās prioritātes”, 5.lpp. un 6.sadaļa „Atbildīga, solidāra un partnerībās iesaistīta Eiropa migrācijas un patvēruma jomā”, 59.lpp.

²⁷ Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā redakcija).

²⁸ Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu.

²⁹ Padomes 2005.gada 1.decembra direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu; Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādātā versija)

³⁰ Komisijas 2003.gada 2.septembra Regula (EK) Nr.1560/2003, ar kuru paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai piemērotu Padomes Regulu (EK) Nr.343/2003, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm; Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija regula (ES) Nr.604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādātā redakcija).

³¹ Eiropas Parlamenta 2009. gada 5. februāra rezolūcija par Direktīvas 2003/9/EK, ar ko paredz patvēruma meklētāju un bēgļu uzņemšanas noteikumus, īstenošanu Eiropas Savienībā - LIBE komitejas 2005.-2008.gada vizītes (2008/2235(INI)). Pieejama: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0047+0+DOC+XML+V0//LV>

- 41.2. tiek prasīts Eiropas Komisijai veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu direktīvu pārņemšanu pēc būtības, ne tikai formālu ievērošanu, jo pašreizējās direktīvas dažās dalībvalstīs tiek slikti piemērotas vai netiek piemērotas vispār;
- 41.3. ir atzīta nepieciešamība pārstrādāt Direktīvā paredzētos uzņemšanas noteikumus, jo dalībvalstīm ir piešķirta plaša rīcības brīvība attiecībā uz uzņemšanas apstākļu noteikšanu;
- 41.4. dalībvalstis aicinātas būt solidārākām ar tām valstīm, kuras visvairāk skar imigrācijas problēmas, neaprobežojoties tikai ar tehnisku un/vai finansiālu solidaritāti;
- 41.5. tiek prasīts Eiropas Komisijai sadarbībā ar Parlamentu ieviest nepārtrauktu apmeklējumu un pārbaūžu sistēmu.
42. Divas ES direktīvas ir pārstrādātas, un līdz 2015.gada 20.jūlijam visām dalībvalstīm nacionālajā normatīvajā regulējumā ir jāpārņem direktīva par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai³² un direktīva³³ par minimālajiem standartiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, kas paredz, piemēram, papildu prasības mazāk aizsargātu personu uzņemšanai, paplašinot uzņemšanas standartu loku attiecībā uz personām ar īpašām vajadzībām. Tāpat tiek noteiktas tādas papildu prasības patvēruma meklētāju uzņemšanai kā nopietnu garīgu traucējumu primārā ārstēšana un garīgās veselības aprūpe.
43. Lai nodrošinātu, ka līdz 2015.gada 20.jūlijam Latvija pārņem iepriekš minētajos pārstrādātajos ES tiesību aktos³⁴ paredzētās normas, Iekšlietu ministrija ir izstrādājusi Patvēruma likuma projektu, un tas ir izsludināts³⁵ valsts sekretāru sanāksmē 2014.gada 9.oktobrī.

2. Kā tiek plānots un izlietots patvēruma meklētāju uzņemšanai nepieciešamais finansējums?

Lai gan patvēruma nodrošināšana gan ES, gan nacionālā līmenī ir atsevišķi reglamentēta joma, nosakot PMLP un Valsts robežsardzei konkrēti veicamos uzdevumus³⁶, nav aprēķināti tās īstenošanai kopējie nepieciešamie valsts budžeta līdzekļi, un tie nav nodalīti atsevišķā budžeta programmā, apakšprogrammā vai pasākumā, kā rezultātā trūkst pilnīgas informācijas par īstenojamo pasākumu izmaksām.

44. Valsts budžeta sastādīšanas mērķis³⁷ ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi nepieciešami valsts institūcijām to valsts pienākumu izpildei, kuru finansēšana noteikta ar normatīvajiem aktiem.

³² Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādātā versija).

³³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā redakcija).

³⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/33/ES, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā redakcija) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija direktīva 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādātā versija), kā arī noteiktu atsevišķus ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija regulas Nr.604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādātā versija, turpmāk - regula Nr.604/2013) u.c.

³⁵ Likumprojekts „Patvēruma likums” (VSS-935), izsludināts 2014.gada 9.oktobra Valsts sekretāru sanāksmē (prot.Nr.39 8.§).

³⁶ Robežsardzes likuma 13.panta 15.punkts, Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumu Nr.811 „Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums” 2.1., 3.2. un 3.13.apakšpunkts, Patvēruma likums.

³⁷ Likuma par budžetu un finanšu vadību 2.panta pirmā daļa.

45. Direktīva³⁸, kas nosaka minimālos standartus patvēruma meklētājiem, paredz, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus valsts nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, kā arī dienasnaudu, lai nodrošinātu pieteikuma iesniedzēju veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni, kurš spētu nodrošināt viņu uzturēšanos³⁹.
46. Saskaņā ar nacionālo normatīvo regulējumu⁴⁰ no iesaistīto iestāžu pamatfunkciju veikšanai piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem būtu jāplāno un jāsedz šādi galvenie izdevumu veidi:
- 46.1. līdzekļi patvēruma meklētāju uztura un higiēnas preču nodrošināšanai;
 - 46.2. patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu uzturēšanai, aprīkošanai, nodrošināšanai;
 - 46.3. tulkošanai;
 - 46.4. veselības pārbažu un veselības aprūpes nodrošināšanai;
 - 46.5. konvojēšanai;
 - 46.6. patvēruma procesu nodrošināšanā tieši iesaistīto darbinieku atlīdzībai.
47. Latvijā nacionālais normatīvais regulējums neparedz patvēruma meklētājiem dienasnaudas izmaksu. Revīzijas laikā Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts likumprojekts „Patvēruma likums”⁴¹, kurā ietvertais regulējums cita starpā paredz deleģējumu Ministru kabinetam noteikt patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā izmitināta patvēruma meklētāja uztura, pirmās nepieciešamības preču iegādei un dienasnaudas izmaksai paredzēto izdevumu apmēru un segšanas kārtību. Tomēr likumprojekta anotācijā nav norādīta informācija par papildu finanšu līdzekļu nepieciešamību minētā regulējuma ieviešanai.
48. Revīzijā tika konstatēts, ka iesaistītās iestādes un Iekšlietu ministrija nav veikušas detalizētus aprēķinus par patvēruma nodrošināšanas funkcijai nepieciešamo līdzekļu apmēru pa izdevumu veidiem, ko pamatotu normatīvajā regulējumā noteikto uzdevumu izpildei nepieciešamā nodrošinājuma izvērtējums un vienoti rezultatīvie rādītāji. Patvēruma nodrošināšanas funkcijai nepieciešamie valsts budžeta līdzekļi Iekšlietu ministrijas padotības iestāžu budžetā nav nodalīti atsevišķā budžeta programmā, apakšprogrammā vai pasākumā. Atkarībā no pieejamā finansējuma PMLP izdevumus sedz no budžeta programmas „Pilsonības un migrācijas lietas” un Valsts robezsardze no budžeta programmas „Valsts robezsardzes darbība” līdzekļiem, kas paredzēti arī citu minētajām iestādēm deleģēto valsts funkciju nodrošināšanai.
49. Uz to, ka piešķirto budžeta līdzekļu apmērs nav pamatots ar konkrētiem rezultatīvajiem rādītājiem, norāda arī Iekšlietu ministrijas sagatavotie paskaidrojumi⁴² valsts budžeta likumam kārtējam gadam, kuros viens no budžeta plānošanā vērā ņemtajiem faktoriem – plānotais patvēruma meklētāju skaits – Valsts robezsardzei un PMLP ievērojami atšķiras. 2014.gada

³⁸ ES Padomes Direktīvas 2003/9/EK (2003.gada 27.janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai 2.panta i), j) punkts un 13.pants.

³⁹ Arī Eiropas Savienības Tiesa 2012.gada 27.februāra prejudiciālajā nolēmumā lietā Nr.C-79/13ES minētās direktīvas piemērošanai ir skaidrojusi, ka, lai gan piešķirtās finansiālās palīdzības apjomu nosaka katra dalībvalsts, tai jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu un patvēruma meklētāju veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un viņu uzturēšanos, atzīstot, ka uzņemšanas nosacījumi ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, un dienasnaudu.

⁴⁰ Patvēruma likums.

⁴¹ 2014.gada 9.oktobra Valsts sekretāru sanāksmes protokols Nr.39, 8.§ „Likumprojekts „Patvēruma likums”” (VSS-935).

⁴² Ministru kabineta 2009.gada 1.septembra noteikumu Nr.979 „Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas darbības kārtība” 11. un 12.punkts.

budžeta paskaidrojumos⁴³ Valsts robežsardze plāno, ka patvēruma meklētāju skaits būs 1000, bet PMLP – 400 (faktiskais patvēruma meklētāju skaits Latvijā 2014.gadā 10 mēnešos bija 320).

Laikā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam vismaz 25% no uzņemšanas apstākļu uzlabošanai pieejamā ES fondu finansējuma izlietoti tādu izdevumu segšanai, kas būtu nodrošināmi no valsts budžeta līdzekļiem, līdz ar to patvēruma meklētājiem no ES fondu līdzekļiem netiek sniegts papildu nodrošinājums maksimāli iespējamā apmērā.

50. ES ir izveidojusi finanšu instrumentus, lai atbalstītu dalībvalstu centienus un sniegtu tām atbalstu patvēruma meklētāju uzņemšanas standartu paaugstināšanai⁴⁴. Piemēram, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes lēmumu⁴⁵, ar kuru izveidots Eiropas Bēgļu fonds kā daļa no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība”, fonda vispārīgais mērķis ir, **līdzfinansējot** lēmumā paredzētās darbības un ņemot vērā Kopienas tiesību aktus šajā jomā, atbalstīt un veicināt dalībvalstu pūliņus, uzņemot bēgļus un pārvietotās personas un risinot jautājumus saistībā ar šādas uzņemšanas sekām.
51. Minētais lēmums⁴⁶ arī paredz, ka **Bēgļu fonda apropriācijas tikai papildina valsts izdevumus** vai līdzvērtīgus izdevumus, ko dalībvalstis piešķir pasākumiem patvēruma meklētāju uzņemšanai. Līdz ar to valstij sniedzamais nodrošinājums ir jāfinansē no valsts pamatfunkciju īstenošanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem, bet fonda līdzekļu piešķiršanas mērķis ir patvēruma meklētāju apstākļu papildu uzlabošana.
52. Valsts robežsardze un PMLP, kā arī Nodrošinājuma valsts aģentūra, kura sedz daļu no izdevumiem, kas saistīti ar patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu uzturēšanu, īsteno dažādus Eiropas Bēgļu fonda projektus, lai iegūtu papildu finansējumu patvēruma funkcijas nodrošināšanai.
53. Revīzijā revidenti apkopoja Iekšlietu ministrijas padotības iestāžu izdevumus, kas tieši saistīti ar patvēruma meklētāju uzņemšanu. Pēc revidentu aprēķiniem laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam no Valsts robežsardzei, PMLP un Nodrošinājuma valsts aģentūrai valsts pamatfunkciju īstenošanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem patvēruma meklētāju uzņemšanas tiešie naudas plūsmas izdevumi⁴⁷ minētajā laika posmā bijuši 1 267 711 *euro* (skatīt 2.tabulu).

⁴³ Likuma „Par valsts budžetu 2014.gadam” paskaidrojumi. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/files/valstsbudzets/budzetapaskaidrojumi/FMPask_O_270114_bud2014.pdf

⁴⁴ Piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes lēmuma Nr.573/2007/EK (2007.gada 23.maijs), ar ko laikposmam no 2008.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Bēgļu fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” un ar ko atceļ Padomes lēmumu 2004/904/EK, preambulas 6., 14., 16., 17., 37.punktu, 1.panta otro daļu, 2.pantu, 7.panta 1.punktu.

⁴⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes lēmuma Nr.573/2007/EK (2007.gada 23.maijs), ar ko laikposmam no 2008.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Bēgļu fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” un ar ko atceļ Padomes lēmumu 2004/904/EK, 2.panta 1.punkts.

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes lēmuma Nr.573/2007/EK (2007.gada 23.maijs), ar ko laikposmam no 2008.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Bēgļu fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” un ar ko atceļ Padomes lēmumu 2004/904/EK, 14.panta 3.punkts.

⁴⁷ Izdevumos nav iekļautas ilgtermiņa ieguldījumu, inventāra, kā arī administratīvās izmaksas.

Patvēruma meklētāju uzņemšanas tiešie izdevumi

Izdevumu veids	ES fondu projekti								
	Pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtie valsts budžeta līdzekļi (EUR)			Izdevumi, kas jāsedz no pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem (EUR)			Izdevumi apstākļu papildu uzlabošanai (EUR)		
	PMLP 48	VRS	Kopā	PMLP	VRS	Kopā	PMLP	VRS	Kopā
Tiešie izmitināšanas izdevumi									
Līdzekļi uzturam	29 982	-	29 982	-	-	-	-	-	-
Ēdināšana, pārtikas preces	-	3035	3035	-	24 412	24 412	7238	-	7238
Skolēnu pusdienas, skolas piederumi	-	-	-	-	-	-	2363	-	2363
Pirmās nepieciešamības un higiēnas preces	2919	775	3694	784	1265	2049	3382	-	3382
Veselības aprūpe	936	14 173	15 109	24 530	-	24 530	6011	245	6256
Kultūras pasākumi	-	-	-	-	-	-	1436	-	1436
Telpu noma un uzturēšana	101 354	496 872	598 226	-	-	-	-	-	-
Ceļa un transporta izdevumi, degviela	1636	3330	4966	-	-	-	5240	2108	7348
Atlīdzība darbiniekiem ⁴⁹	122 038	302 179	424 217	-	-	-	45 923	-	45 923
KOPĀ	258 865	820 364	1 079 229	25 314	25 677	50 991	71 593	2353	73 946
Citi tiešie izdevumi									
Tulkošanas izdevumi	366	-	366	12 923	55 389	68 312	568	-	568
Atlīdzība darbiniekiem ⁵⁰	107 278	80 838	188 116	46 133	-	46 133			
KOPĀ	107 644	80 838	188 482	59 056	55 389	114 445	568	-	568
PAVISAM KOPĀ	366 509	901 202	1 267 711	84 370	81 066	165 435	72 161	2353	74 514

54. Vienlaikus šajā laika posmā iestādes ir īstenojušas Eiropas Bēgļu fonda projektus par kopējo summu 665 689 *euro*, no kuriem segti gan patvēruma meklētāju tiešie uzņemšanas izdevumi par summu 239 949 *euro* (skatīt 2.tabulu), gan arī informācijas sistēmu izveidošanas, darbinieku apmācības un citi izdevumi par summu 425 740 *euro*.

55. Detalizēti analizējot iestāžu izdevumus pa to veidiem, konstatēts, ka **no kopumā pieejamajiem ES fondu projektu līdzekļiem 665 689 *euro*, kas paredzēti patvēruma meklētāju apstākļu papildu uzlabošanai, vismaz 165 435 *euro* (25%) ir izlietoti tādiem primārās veselības aprūpes, ēdināšanas, tulkošanas, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumiem, kuri Latvijas valstij būtu jānodrošina no saviem līdzekļiem:**

55.1. no ES fondu projektu līdzekļiem ir segti šādi ar patvēruma procedūras veikšanu saistītie izdevumi:

55.1.1. tulkošanas pakalpojumi par kopējo summu 68 312 *euro*, kas gan Valsts robezsardzei, gan PMLP ir nepieciešami patvēruma procedūras ietvaros

⁴⁸ Pilsonības un migrācijas pārvaldes izdevumos ieskaitīti arī Nodrošinājuma valsts aģentūras izdevumi, kas saistīti ar PMIC „Mucenieki” telpu uzturēšanu un apsaimniekošanu.

⁴⁹ Atlīdzība darbiniekiem, kas nodrošina patvēruma meklētāju izmitināšanu.

⁵⁰ Atlīdzība darbiniekiem, kas nodrošina patvēruma procedūru.

noteikto pamatuzdevumu⁵¹ veikšanai – patvēruma meklētāju intervēšana tā identificēšanai un patvēruma lūguma pamatotības noskaidrošanai, patvēruma meklētāja iesnieguma izvērtēšanai un tiesību un pienākumu izskaidrošanai;

55.1.2. atlīdzība PMLP darbiniekiem par summu 46 133 *euro*, kuru uzdevums ir iegūt un analizēt informāciju, lai pieņemtu lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu;

55.2. tiešie patvēruma meklētāju izmitināšanas izdevumi – ēdināšana par 24 412 *euro*, higiēnas preces par 2049 *euro* un veselības aprūpe par 24 530 *euro*.

Primārajai veselības aprūpei izlietojot Latvijai pieejamos ES fondu līdzekļus, kas ir paredzēti patvēruma meklētāju uzņemšanas standartu uzlabošanai, tiek samazināta iespēja patvēruma meklētājiem saņemt nepieciešamos sekundāros veselības aprūpes pakalpojumus, kā arī medikamentus.

56. ES Direktīva⁵² patvēruma meklētājiem paredz veselības aprūpi, kas ietver vismaz neatliekamo medicīnisko palīdzību un slimību primāro ārstēšanu, kā arī nepieciešamo medicīnisko vai citu palīdzību patvēruma meklētājiem ar īpašām vajadzībām.

57. Direktīva⁵³, kuras normas dalībvalstīm pārņemamas nacionālajos normatīvajos aktos vēlākais līdz 2015.gada 20.jūlijam, minētos noteikumus papildina ar prasību⁵⁴, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību, nopietnu garīgu traucējumu primāro ārstēšanu, kā arī attiecībā uz patvēruma meklētājiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām – vajadzības gadījumā atbilstošu garīgās veselības aprūpi.

58. Latvijas nacionālajā normatīvajā regulējumā netiek skaidrots un lietots tāds termins kā slimību primārā ārstēšana, bet normatīvajos aktos paredzēts⁵⁵ par valsts līdzekļiem patvēruma meklētājiem nodrošināt:

58.1. no Veselības ministrijas budžeta līdzekļiem neatliekamo medicīnisko palīdzību, dzemdību palīdzību un Epidemioloģiskās drošības likumā noteiktos gadījumus, kā arī tuberkulozes ārstēšanu;

58.2. no Iekšlietu ministrijas budžeta līdzekļiem primāro veselības aprūpi⁵⁶, kas ietver ģimenes ārsta, ārsta palīga (feldšera), māsas, vecmātes (kura nodarbināta ģimenes ārsta praksē), ārstniecības personas, kura nodrošina veselības aprūpi mājās, kā arī personām līdz 18 gadu vecumam – zobārsta, zobārsta asistenta, zobārsta māsas un higiēnista sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus;

58.3. no Iekšlietu ministrijas budžeta līdzekļiem pirmreizējo veselības pārbaudi un plaušu rentgenogrāfiju, kas veicama, ierodoties izmitināšanas centrā.

⁵¹ Patvēruma likuma 6.panta trešā daļa, 9.panta ceturtā daļa, 10.panta 1.,2., 5.punkts, 18.pants, 30.panta trešā daļa.

⁵² ES Padomes Direktīvas 2003/9/EK (2003.gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai 13. un 15.pants.

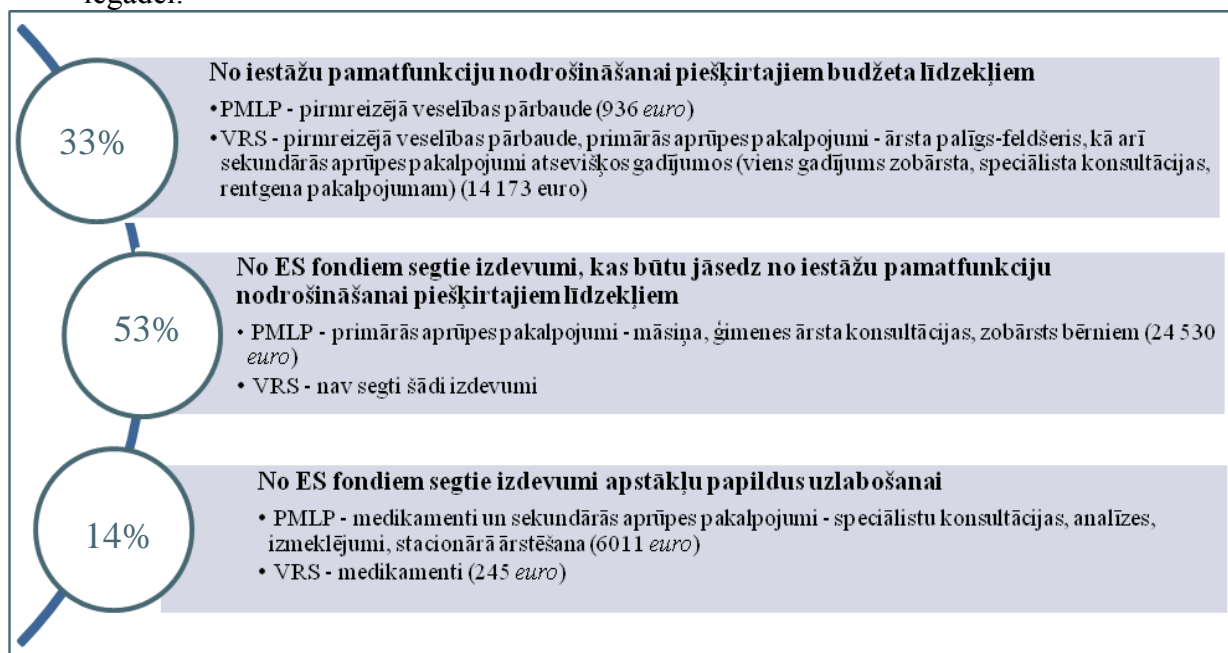
⁵³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/33/ES (2013.gada 26.jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā redakcija) 31.pants.

⁵⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/33/ES (2013.gada 26.jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādātā redakcija) 17.panta otrais punkts un 19.pants.

⁵⁵ Patvēruma likuma 10.panta 6.punkts, Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 13.3.2.apakšpunkts, Ministru kabineta 2005.gada 14.jūnija noteikumu Nr.413 „Kārtība, kādā veicama personu obligātā medicīniskā un laboratoriskā pārbaude, obligātā un piespiedu izolēšana un ārstēšana infekcijas slimību gadījumos” 23. un 24.punkts.

⁵⁶ Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 28.punkts.

59. Sekundārās veselības pakalpojumu sniegšana, kas ietver⁵⁷ ārstu speciālistu pakalpojumus vai ārstniecības atbalsta personu pakalpojumus⁵⁸ (piemēram, laboratorijas speciālists, logopēdijas speciālists, protēžu meistars), Latvijas normatīvajā regulējumā patvēruma meklētājiem nav paredzēta. Līdz ar to šādu pakalpojumu saņemšana ir iespējama vai nu par patvēruma meklētāju personīgajiem līdzekļiem, vai arī par ES fondu līdzekļiem.
60. No patvēruma meklētāju veselības aprūpei laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam izlietotajiem līdzekļiem kopumā 45 930 *euro* apmērā, pēc revidentu aprēķiniem lielākā daļa izdevumu, tas ir, 30 813 *euro* (67%) bijuši ES fondu līdzekļi, no kuriem patvēruma meklētāju apstākļu papildu uzlabošanai izlietota vien neliela daļa – 6283 *euro* (skatīt 3.attēlu):
- 60.1. PMLP no iestāžu pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem ir apmaksājusi tikai izdevumus, kas saistīti ar pirmreizējās veselības pārbaudes veikšanu, bet patvēruma meklētājiem sniegtos primārās veselības aprūpes pakalpojumus par summu 24 530 *euro* segusi no ES fondu līdzekļiem. Patvēruma meklētāju apstākļu papildu uzlabošanai, tas ir, medikamentiem un sekundārajai veselības aprūpei no ES fondu līdzekļiem izlietoti 6011 *euro*;
- 60.2. Valsts robežsardze atbilstoši nacionālajā regulējumā noteiktajam⁵⁹ par pirmreizējās veselības pārbaudes un primārās aprūpes pakalpojumiem 14 173 *euro* apmērā ir maksājusi no pamatfunkciju nodrošināšanai piešķirtajiem budžeta līdzekļiem, kā arī trīs gadījumos segti izdevumi par sekundārās veselības aprūpes pakalpojumiem. Patvēruma meklētāju apstākļu papildu uzlabošanai no ES fondu līdzekļiem izlietoti tikai 245 *euro* medikamentu iegādei.

3.attēls. Valsts robežsardzes un PMLP apmaksātie veselības aprūpes pakalpojumi

⁵⁷ Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 98.punkts.

⁵⁸ Ministru kabineta 2009.gada 24.februāra noteikumu Nr.193 „Noteikumi par ārstniecības atbalsta personu sertifikācijas kārtību un sertificējamo ārstniecības atbalsta personu profesijām” 1.pielikums.

⁵⁹ Patvēruma likuma 10.panta 6.punkts, Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 13.3.2.apakšpunkts, Ministru kabineta 2005.gada 14.jūnija noteikumu Nr.413 „Kārtība, kādā veicama personu obligātā medicīniskā un laboratoriskā pārbaude, obligātā un piespiedu izolēšana un ārstēšana infekcijas slimību gadījumos” 25.punkts.

3. Vai patvēruma meklētāju uzņemšanā ir nodrošināti līdzvērtīgi apstākļi, vienlaikus nodrošinot pēc iespējas ekonomiskāku līdzekļu izlietojumu?

61. Saskaņā ar patvēruma procedūru reglamentējošo normatīvo regulējumu⁶⁰ Valsts robežsardzei un PMLP ir noteikti gan atšķirīgi, gan arī līdzīgi uzdevumi patvēruma meklētāju uzņemšanā (skatīt 3.tabulu). Uzdevumi, kas patvēruma procesa ietvaros, tas ir, no brīža, kad patvēruma meklētājs iesniedzis iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu, līdz brīdim, kad stājies spēkā galīgais lēmums attiecībā uz šo iesniegumu, abām iestādēm pārklājas, ir patvēruma meklētāju izmitināšana, to uztura nodrošināšana un veselības aprūpe.
62. Gadījumos⁶¹, ja nav noskaidrota patvēruma meklētāja identitāte, ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru (īpaši tad, ja iespējama bēgšana) vai arī ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, Valsts robežsardzei ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju līdz septiņām diennaktīm, bet ar tiesas lēmumu šo termiņu var pagarināt ar nosacījumu, ka tas nevar pārsniegt kopējo patvēruma procedūras termiņu⁶². Šādus patvēruma meklētājus izmitina Valsts robežsardze, bet pārējos patvēruma meklētājus patvēruma procedūras laikā savās telpās uzņem PMLP.

3.tabula

Kādi ir Valsts robežsardzes un PMLP uzdevumi patvēruma meklētāju uzņemšanā?

Valsts robežsardzes uzdevumi:	PMLP uzdevumi:
<ul style="list-style-type: none"> – patvēruma meklētāju iesnieguma, ar kuru tiek uzsākts patvēruma process, pieņemšana; – patvēruma meklētāja identificēšana (t.sk. pirkstu nospiedumu noņemšana, mantu apskate utt.); – pārrunas ar patvēruma meklētāju, lai noskaidrotu ziņas par patvēruma meklētāja ierašanās iemesliem, maršrutiem, apstākļiem utt.; – lēmuma par patvēruma meklētāja aizturēšanu vai alternatīvā līdzekļa – regulāras reģistrēšanās – piemērošanu pieņemšana; – PMLP lēmumu pieņemšanai nepieciešamās informācijas iegūšana no patvēruma meklētāja un citas procesuālas darbības. 	<ul style="list-style-type: none"> – patvēruma meklētāja iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu izvērtēšana, lai noskaidrotu, vai patvēruma meklētājs ir vajāts vai var tikt vajāts, cietis vai var ciest smagu kaitējumu; – lēmuma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu pieņemšana.

⁶⁰ Piemēram, Patvēruma likuma 6., 7., 8., 9.pants.

⁶¹ Patvēruma likuma 9.panta pirmā, otrā un trešā daļa.

⁶² Saskaņā ar Patvēruma likuma 13.pantu PMLP lietas izskatīšanas termiņš ir 3 mēneši un 10 darbdienas, bet pamatota iemesla dēļ to var pagarināt līdz 12 mēnešiem, un termiņu sāk skaitīt no brīža, kad PMLP saņēmusi no Valsts robežsardzes patvēruma meklētāja iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu kopā ar pārējiem dokumentiem. Taču termiņš, kādā Valsts robežsardzei jānosūta dokumenti PMLP, nav noteikts ārējā normatīvajā aktā. Ja PMLP lēmums par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikšanu to piešķirt tiek pārsūdzēts tiesā, tad patvēruma procedūras termiņš pagarinās par vēl 3 (izskatīšanas tiesā laiks) līdz 5 mēnešiem, atkarībā no tā, vai patvēruma meklētāja pārsūdzības pieteikumu nepieciešams pārtulkot valsts valodā, un no pārtulkošanas ātruma (nodrošina PMLP).

Uzdevumi, kuru izpildē savas kompetences ietvaros ir iesaistīta gan Valsts robežsardze, gan PMLP:

- patvēruma meklētāju izmitināšana – telpu aprīkošana, iekārtošana, kā arī uzturēšana un nepieciešamo dežūrējošo, apsardzes u.c. darbinieku nodrošināšana;
 - patvēruma meklētāju veselības pārbaude un veselības aprūpe;
 - patvēruma meklētāju uztura un pirmās nepieciešamības preču nodrošināšana.
-

63. Īstenotās patvēruma meklētāju izmitināšanas kārtības ietvaros daudzos gadījumos patvēruma meklētājs tiek sūtīts no Valsts robežsardzes uz PMLP izmitināšanas centru, pēc tam atkal uz Valsts robežsardzes telpām utt. Tas saistīts ar to, ka lielākā daļa no PMLP izmitināšanas centrā nokļuvušajiem patvēruma meklētājiem (2013.gadā 56%, bet 2014.gada 1.pusgadā 68% no kopējā skaita) patvaļīgi pamet centru, bet, šķērsojot Latvijas robežu, robežsargi identificē patvēruma meklētāju un nogādā atpakaļ Valsts robežsardzes izmitināšanas centrā Daugavpilī.

PMLP un Valsts robežsardze atšķirīgi un atkarībā no finansiālajām iespējām nodrošina patvēruma meklētājiem uzturu, higiēnas un pirmās nepieciešamības preces, kā rezultātā patvēruma meklētājiem atkarībā no tā, kura no iestādēm nodrošina viņa izmitināšanu, ir pieejami atšķirīga saturs pakalpojumi.

64. Valsts robežsardze patvēruma meklētājus izmitina slēgta režīma telpās AĀIC „Daugavpils”, kas paredzētas gan aizturēto patvēruma meklētāju, gan aizturēto ārzemnieku izmitināšanai, bet PMLP – brīva režīma telpās PMIC „Mucenieki”. **Pēc revidentu aprēķiniem viena patvēruma meklētāja tiešās izmitināšanas un uzturēšanas izmaksas (skatīt 2.tabulu) abām iestādēm būtiski atšķiras - Valsts robežsardzei tie vidēji ir 140,77 euro/dienā⁶³, bet PMLP izmaksas ir vairāk nekā sešas reizes mazākas, tas ir, vidēji 20,70 euro/dienā⁶⁴.**
65. Minētās atšķirības skaidrojamas gan ar to, ka Valsts robežsardzes telpas ir nesen rekonstruētas un tām ir salīdzinoši augsta nomas maksa (18,07 euro par 1 m² mēnesī), kā arī izmaksas sadārdzina drošības prasību un apsardzes nodrošināšana, gan arī ar to, ka katram patvēruma meklētājam tieši nodrošinātais pakalpojums (ēdināšana, veselības aprūpe, personīgās higiēnas preces) abās iestādēs ir būtiski atšķirīgs.
66. Saskaņā ar normatīvajā aktā⁶⁵ noteikto Valsts robežsardze patvēruma meklētājiem nodrošina ēdināšanu, kā arī izsniedz higiēnas un pirmās nepieciešamības preces natūrā atbilstoši noteiktajām normām. Savukārt PMLP⁶⁶ uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei izmaksā naudas līdzekļus 2,15 euro par diennakti. Šo līdzekļu apmērs nav mainījies kopš 2002.gada⁶⁷, un tas nav pamatots ar konkrētiem aprēķiniem (minētā apmēra pamatojums nav norādīts arī anotācijā, pieņemot noteikumus Ministru kabinetā). Normatīvais regulējums

⁶³ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos uzturēšanas un izmitināšanas izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 6027 cilvēkdienas.

⁶⁴ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos uzturēšanas un izmitināšanas izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 17 187 cilvēkdienas.

⁶⁵ Ministru kabineta 2010.gada 26.janvāra noteikumi Nr.73 „Noteikumi par Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanas telpā izmitināta patvēruma meklētāja uzturēšanas normām, kā arī higiēnas un pirmās nepieciešamības preču apjomu”, Ministru kabineta 2010.gada 12.janvāra noteikumu Nr.24 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību” 2., 3.punkts.

⁶⁶ Ministru kabineta 2010.gada 12.janvāra noteikumu Nr.24 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājam un šo izdevumu segšanas kārtību” 2., 3.punkts.

⁶⁷ Skatīt Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumus Nr.390 „Patvēruma meklētāja uztura izdevumu apmērs un to segšanas kārtība” (zaudējuši spēku ar 2005.gada 8.februāri).

neparedz šī apmēra pārskatīšanas pienākumu, piemēram, noteiktā laika posmā vai sasaisti ar kādu rādītāju, piemēram, proporcionāli no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas.

4.tabula

Izdevumi uzturam, pirmās nepieciešamības un higiēnas precēm

Valsts robežsardze	PMLP
– Izmitināšanas centrā organizē patvēruma meklētāja ēdināšanu, trīs reizes dienā piegādājot gatavas porcijas, kas izmaksā vidēji 5,15 euro/dienā ⁶⁸ .	– Uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādei izmaksā naudas līdzekļus 2,15 euro par diennakti.
– Patvēruma meklētājam izsniedz higiēnas un pirmās nepieciešamības preces par summu vidēji 0,34 euro/dienā ⁶⁹ .	– Papildus izmaksājamiem naudas līdzekļiem patvēruma meklētājiem tika izsniegtas no ES fondu līdzekļiem apmaksātas pārtikas pakas (putraimi, makaroni, cukurs, eļļa u.c.) un higiēnas preces – vidēji par summu 0,60 euro/dienā ⁷⁰ vienam patvēruma meklētājam.
KOPĀ – 5,49 euro/dienā vai – 167,00 euro/mēnesī no tiem 78% ES fondu projektu līdzekļi	KOPĀ –2,98 euro/dienā vai – 90,65 euro/mēnesī no tiem 22% ES fondu projektu līdzekļi

67. Pēc revidentu aprēķiniem laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam **viens patvēruma meklētājs, kas izmitināts Valsts robežsardzes izmitināšanas centrā, ir saņēmis uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preces vidēji par summu 5,49 euro/dienā (167,00 euro/mēnesī, no tiem 78% ir ES fondu projektu līdzekļi), bet patvēruma meklētājs, kas izmitināts PMLP izmitināšanas centrā, par divas reizes mazāku summu – 2,98 euro/dienā (90,65 euro/mēnesī, no tiem 22% ir ES fondu projektu līdzekļi) (skatīt 4.tabulu).**

68. Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas sniegto skaidrojumu⁷¹ „starpība starp izdevumu apmēru uzturam un pirmās nepieciešamības un higiēnas preču iegādei ir atkarīga no vairākiem faktoriem - gan no iepirkuma rezultāta, gan no tā, ka Valsts robežsardzes izmitināšanas centrs ir slēgta tipa iestāde, kur aizturētajiem ārzemniekiem nav iespējas pašiem iegādāties pārtiku un pagatavot ēdienu, savukārt PMLP izmitināšanas centrs nav slēgta tipa iestāde un patvēruma meklētājiem ir iespēja pašiem iegādāties pārtiku un pagatavot ēdienu atbilstoši vajadzībām. PMLP ir nepieciešami arī papildu izdevumi ēdiena pagatavošanai nepieciešamā aprīkojuma iegādei”.

⁶⁸ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preču izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 6027 cilvēkdienas.

⁶⁹ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preču izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 6027 cilvēkdienas.

⁷⁰ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos uztura, pirmās nepieciešamības un higiēnas preču izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 17 187 cilvēkdienas.

⁷¹ Iekšlietu ministrijas 03.02.2015. vēstule Nr.1-76/328 „Par Revīzijas ziņojuma projektu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-11/2014”.

PMLP un Valsts robežsardze atšķirīgi organizē patvēruma meklētāju veselības aprūpi, kā rezultātā patvēruma meklētājiem atkarībā no tā, kura no iestādēm nodrošina viņu izmitināšanu, ir pieejama atšķirīga satūra veselības aprūpe.

69. Nav reglamentēta kārtība, kādā patvēruma meklētājiem tiek sniegti veselības aprūpes pakalpojumi, taču revīzijas laikā Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts Iekšlietu ministrijas sagatavots likumprojekts „Patvēruma likums”⁷², kurā paredzēts deleģējums Ministru kabinetam noteikt garantēto veselības aprūpes saņemšanas kārtību un apmēru, kā arī tieši patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā izmitinātu patvēruma meklētāju garantēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un saņemšanas kārtību.
70. Atšķirības atkarībā no tā, kuras iestādes izmitināšanas centrā patvēruma meklētājs atrodas, revidenti konstatēja arī patvēruma meklētāju veselības aprūpes pakalpojumu saturā un izmaksās (skatīt 5.tabulu).
71. Būtiskākās atšķirības vērojamas sekundārās veselības aprūpes un slimību ārstēšanai nepieciešamo medikamentu pieejamībā. Valsts robežsardzē izmitinātie patvēruma meklētāji sekundārās veselības aprūpes pakalpojumus un ārstu izrakstītos medikamentus ir saņēmuši tikai par personīgajiem līdzekļiem, bet PMLP izmitinātajiem patvēruma meklētājiem ir bijusi iespēja šādu pakalpojumu saņemt no ES fondu līdzekļiem.
72. Revīzijā konstatēts, ka, piemēram, aizturētajiem ārzemniekiem, kam beidzies tiesisks pamats uzturēties Latvijas teritorijā un kuri līdz izraidīšanai no valsts tāpat kā aizturētie patvēruma meklētāji tiek izmitināti⁷³ Valsts robežsardzes izmitināšanas centra telpās, ir paredzēts⁷⁴ nodrošināt plašāku veselības aprūpes pakalpojumu klāstu. Aizturētajiem ārzemniekiem ir paredzēti arī sekundārie veselības aprūpes pakalpojumi, kuri sniedzami neatliekamā kārtā un ko personai stacionārajā ārstniecības iestādē vai ārstniecības speciālists sniedz tādā līmenī un apjomā, lai aizturētā ārzemnieka veselības stāvoklis ļautu turpināt ārstēšanos ambulatori izmitināšanas centrā, neradītu draudus citu personu veselībai un drošībai, kā arī pieļautu personas izraidīšanu.
73. Atšķirīga ir arī primārās veselības aprūpes organizēšanas kārtība, ko Valsts robežsardzes patvēruma meklētājiem nodrošina izmitināšanas centrā dežurējošais ārsta palīgs – feldšeris, bet PMLP patvēruma meklētājiem – centrā dežurējoša medmāsa, kā arī ģimenes ārsta mājas vizītes un Iekšlietu ministrijas poliklīnikas ģimenes ārsts.
74. Lai gan Valsts robežsardzes sniegtais veselības aprūpes pakalpojumu klāsts ir mazāks, tomēr arī šīs izmaksas uz vienu patvēruma meklētāju Valsts robežsardzē ir lielākas. **Vidēji viens Valsts robežsardzē izmitinātais patvēruma meklētājs mēnesī ir saņēmis veselības aprūpes pakalpojumus par 73,00 euro (no tiem 2% ir ES fondu projektu līdzekļi), bet PMLP izmitinātais patvēruma meklētājs – par 55,69 euro (no tiem 97% ir ES fondu projektu līdzekļi).** Izmaksās nav iekļauti tie pakalpojumi, kuru izmaksas tiek segtas no Veselības ministrijas līdzekļiem (neatliekamā medicīniskā palīdzība) un no patvēruma meklētāju personīgajiem līdzekļiem.

⁷² 2014.gada 9.oktobra Valsts sekretāru sanāksmes protokols Nr.39, 8.§ „Likumprojekts „Patvēruma likums”” (VSS-935).

⁷³ Imigrācijas likuma 51.pants.

⁷⁴ Ministru kabineta 2008.gada 17.jūnija noteikumu Nr.434 „Noteikumi par izmitināšanas centrā ievietoto ārzemnieku uzturēšanas normām, kā arī garantēto veselības aprūpes pakalpojumu apjomu un saņemšanas kārtību” 17., 18., 19., 20.punkts.

Izdevumi veselības aprūpes pakalpojumiem

Valsts robežsardze	PMLP
<ul style="list-style-type: none"> – Primāro veselības aprūpi⁷⁵ VRS izmitināšanas centrā nodrošina dežurējošs ārsta palīgs-feldšeris, ko VRS nodarbina uz darba līguma pamata. 	<ul style="list-style-type: none"> – Primāro veselības aprūpi⁷⁶ PMLP izmitināšanas centrā nodrošina: <ul style="list-style-type: none"> a) centrā dežurējošā medmāsa, kas veic pakalpojuma līgumā ar Iekšlietu ministrijas poliklīniku noteiktos uzdevumus; b) ģimenes ārsts mājas vizītēs, par ko noslēgts līgums ar privātprakses doktorātu; c) Iekšlietu ministrijas poliklīnikas ģimenes ārsti
<ul style="list-style-type: none"> – Sekundārās veselības aprūpes pakalpojumus patvēruma meklētājs saņem kādā no Daugavpils veselības aprūpes iestādēm lielākoties tikai par personīgajiem līdzekļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> – Sekundārās veselības aprūpes pakalpojumus patvēruma meklētājiem apmaksā PMLP no ES fondu līdzekļiem.
<ul style="list-style-type: none"> – Pirmās nepieciešamības medikamentus patvēruma meklētājiem izsniedz VRS centrā dežurējošais ārsta palīgs-feldšeris, un šie medikamenti tiek iegādāti par ES fondu līdzekļiem. – Savukārt ārsta izrakstītos medikamentus patvēruma meklētāji var iegādāties tikai par personīgajiem līdzekļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> – Gan pirmās nepieciešamības, gan ārstu izrakstītos medikamentus patvēruma meklētājiem izsniedz PMLP centrā dežurējošā medmāsa, un tie tiek iegādāti no ES fondu līdzekļiem.
KOPĀ – 2,40 euro/dienā ⁷⁷ vai – 73,00 euro/mēnesī no tiem 2% ES fondu projektu līdzekļi	KOPĀ – 1,83 euro/dienā ⁷⁸ vai – 55,69 euro/mēnesī no tiem 97% ES fondu projektu līdzekļi

75. Valsts robežsardzes sniegto pakalpojumu, rēķinot uz vienu patvēruma meklētāju, sadārdzina primārās veselības aprūpes izmaksas, tas ir, darba samaksa ārsta palīgam – feldšerim, kas centrā dežūrē katru dienu no 9.00 līdz 18.00., ņemot vērā nelielo centrā izmitināto personu skaitu (2013.gadā vidēji vienlaikus līdz 16 personām, 2014.gada 1.pusgadā - 30)

Atkarībā no tā, kuras iestādes izmitināšanas telpās patvēruma meklētājs tiek izmitināts, ir atšķirīgi arī tā izmitināšanas apstākļi un kvalitāte.

76. Katrā no patvēruma meklētāju izmitināšanas centriem normatīvajos aktos⁷⁹ ir noteiktas atšķirīgas izmitināšanas prasības. PMLP telpām ir vien paredzēts⁸⁰, ka tajās ir nodrošināmi sadzīvei nepieciešamie apstākļi un jāievēro personu ar funkcionāliem traucējumiem vajadzības.

⁷⁵ Patvēruma likuma 10.panta 6.punkts.

⁷⁶ Patvēruma likuma 10.panta 6.punkts.

⁷⁷ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos veselības aprūpes izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 6027 cilvēkdienas.

⁷⁸ Skaitlis ir iegūts, revīzijas ziņojuma 2.tabulā norādītos veselības aprūpes izdevumus dalot ar kopējo izmitināto patvēruma meklētāju cilvēkdienu skaitu laika posmā no 01.01.2013. līdz 30.06.2014., kas pēc revidentu aprēķiniem bija 17 187 cilvēkdienas.

77. Valsts robežsardzes telpām ir noteiktas konkrētas prasības⁸¹, piemēram, bez dzīvojamām telpām, kurām ir jābūt vismaz 4 m² uz vienu personu plašām, ir paredzētas un atbilstoši noteiktajam aprīkojumam ierīkotas dažādas koplietošanas un palīgtelpas, piemēram, bērnu rotaļu telpa, tikšanās telpa, trenāžieru telpa, reliģisko rituālu telpa, atpūtas telpa, ēdamtelpa, veļas mazgātava, procedūru kabinets, internista kabinets, psihologa kabinets.
78. Valsts robežsardzes patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā iekārtotais internista kabinets ir aprīkots ar elektrokardiogrāfu, tomēr līdzīgās iestādēs, piemēram, patversmēs, krīzes centros, kuros sociālā pakalpojuma sniegšanas procesā klients tiek izmitināts līdz trijiem mēnešiem⁸², nav šādu prasību. Ir apšaubāma nepieciešamība pēc atsevišķa katla, pannas un slēdzama trauku skapja katram patvēruma meklētājam, ņemot vērā to, ka tiek nodrošināta organizēta ēdināšana gatavās porcijās. **Iespējams, ka dažos gadījumos noteiktās prasības Valsts robežsardzes patvēruma telpām ir viens no iemesliem, kas sadārdzina patvēruma meklētāju izmitināšanu.**

Būtu izvērtējams, vai patvēruma meklētāju izmitināšanai pieejamie budžeta līdzekļi tiek izlietoti pēc iespējas ekonomiski, jo, uzdodot PMLP veikt tai neraksturīgu uzdevumu, tai ir nepieciešami papildu resursi.

79. Izvērtējot PMLP kompetencē esošās funkcijas un uzdevumus⁸³, konstatēts, ka vienīgi patvēruma procedūras ietvaros PMLP ir nepieciešams veikt personu izmitināšanu un uzņemties ar to saistītās rūpes, un, ņemot vērā PMLP noteikto kompetenci citu uzdevumu īstenošanā, šis nav PMLP funkcijām raksturīgs uzdevums.
80. Valsts robežsardzes veicamo uzdevumu klāstā ietilpst līdzīga uzdevuma veikšana – aizturēto ārzemnieku izmitināšana⁸⁴, kas atbilstoši normatīvajam regulējumam īstenojama pēc līdzīgām prasībām – Valsts robežsardze aizturētos patvēruma meklētājus izmitina tajās pašās telpās, kur aizturētos ārzemniekus, nodrošinot kā aizturētajiem ārzemniekiem, tā aizturētajiem patvēruma meklētājiem arī vienotu ēdināšanu un veselības aprūpes pieejamības kārtību.
81. ES noteiktie patvēruma meklētāju uzņemšanas standarti neizvirza prasību patvēruma meklētāju izmitināšanas pienākumu uzņemties tai iestādei, kas pieņem lēmumu attiecībā uz patvēruma meklētāja iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu.
82. Saskaņā ar Iekšlietu ministrijas sniegto skaidrojumu⁸⁵ „ņemot vērā ES dalībvalstu praksi un starptautisko organizāciju ieteikumus, nav pieļaujams, ka arī to patvēruma meklētāju izmitināšanu, kurus nav pamata aizturēt, nodrošinātu varas struktūras, piemēram, Valsts robežsardze vai policija. Tieši otrādi - daudzās ES dalībvalstīs izmitināšanas funkcija ir uzticēta par labklājības jomu atbildīgajām ministrijām/agentūrām vai nevalstiskajām organizācijām, kas daudzos gadījumos, ņemot vērā patvēruma jomas specifiku, ir izveidotas šīs īpašās personu kategorijas izmitināšanai un uzņemšanas jautājumu risināšanai.”

⁷⁹ Patvēruma likuma 8.panta pirmā daļa un Ministru kabineta 2010.gada 23.marta noteikumu Nr.276 „Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekārtošanas un aprīkošanas prasības” 3. un 4.punkts un pielikums.

⁸⁰ Patvēruma likuma 8.panta pirmā daļa.

⁸¹ Ministru kabineta 2010.gada 23.marta noteikumu Nr.276 „Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekārtošanas un aprīkošanas prasības” 3. un 4.punkts un pielikums.

⁸² Ministru kabineta 2003.gada 3.jūnija noteikumi Nr.291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.

⁸³ Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumi Nr.811 „Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums”.

⁸⁴ Imigrācijas likuma 51.pants.

⁸⁵ Iekšlietu ministrijas 03.02.2015. vēstule Nr.1-76/328 „Par Revīzijas ziņojuma projektu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-11/2014”.

83. Ņemot vērā minēto, būtu izvērtējama nepieciešamība uzdot patvēruma meklētāju izmitināšanu PMLP, jo PMLP patvēruma meklētāju izmitināšana nav raksturīgā funkcija un tās izpildei nepieciešami atsevišķi resursi (īpašas telpas, aprīkojums, cilvēki utt.).

Lietuvā un Igaunijā patvēruma meklētāju izmitināšanu veic Valsts robežsardze vai ministrija, kas atbild par sociālajiem jautājumiem, un tai ir pieejami nepieciešamie resursi līdzīgu uzdevumu veikšanai.

84. Apkopojot Lietuvas un Igaunijas, kurās arī salīdzinoši nav liels patvēruma meklētāju skaits (2013.gadā Lietuvā – 400, Igaunijā – 95⁸⁶), pieredzi patvēruma meklētāju izmitināšanā, konstatēts, ka šis jautājums ir risināts atšķirīgi.

85. Lietuvā gan aizturētos, gan neaizturētos patvēruma meklētājus izmitina ārzemnieku reģistrēšanās centrā, kas ir Valsts robežsardzes struktūrvienība. Savukārt Sociālās drošības un darba ministrijas pārraudzībā esošā bēgļu centra galvenā funkcija ir uzņemt personas, kas ir saņēmušas patvērumu Lietuvā, un nepavadītus nepilngadīgos un rūpēties par to sociālo integrāciju.

86. Igaunijā patvēruma meklētāju izmitināšanu organizē Sociālo lietu ministrija, un tos izmitina valsts uzņēmums, kura darbības joma ir nodrošināt sociālos pakalpojumus personām ar īpašām vajadzībām, kā arī nodrošināt patvēruma meklētāju izmitināšanu.

4. Vai ir pietiekami izvērtēta jaunu telpu aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai būvniecības lietderība?

87. PMLP saskaņā ar Patvēruma likumu⁸⁷ patvēruma procedūras laikā patvēruma meklētāju izmitina Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā „Mucenieki” (turpmāk – PMIC „Mucenieki”). Valsts robežsardze ilglaicīgai aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanai izmanto AĀIC „Daugavpils” telpas, bet īslaicīgai patvēruma meklētāju pagaidu izmitināšanai ir ierīkotas telpas visās Valsts robežsardzes teritoriālajās pārvaldēs.

PMLP patvēruma meklētāju izmitināšanai iekārtotās telpas ir noslogotas tikai daļēji – vidējais vienlaikus izmitināto personu skaits 2013.gadā bija 29% no pašreiz iekārtoto telpu kapacitātes, bet 2014.gada 10 mēnešos – 41% no pašreiz iekārtoto telpu kapacitātes

88. PMIC „Mucenieki” sastāv no pieciem nekustamajiem īpašumiem:

88.1. dzīvojamā ēka, kas atrodas PMLP rīcībā un ir paredzēta aptuveni 100 patvēruma meklētāju izmitināšanai;

88.2. dzīvojamā ēka, kurā iekārtotas istabas, kuras Nodrošinājuma valsts aģentūra iznomā personām saskaņā ar maksas pakalpojumu cenrādi⁸⁸ un kuras nepieciešamības gadījumā varētu izmantot papildu 100 patvēruma meklētāju izmitināšanai. Laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.aprīlim telpu lielākā daļa netika izmantota, un Nodrošinājuma valsts aģentūras ieņēmumi no telpu iznomāšanas šajā ēkā bijuši ļoti nelieli – 440 euro apmērā, tajā skaitā 276 euro bija ieņēmumi no telpu iznomāšanas personai, kas ieguvusi bēgļa statusu;

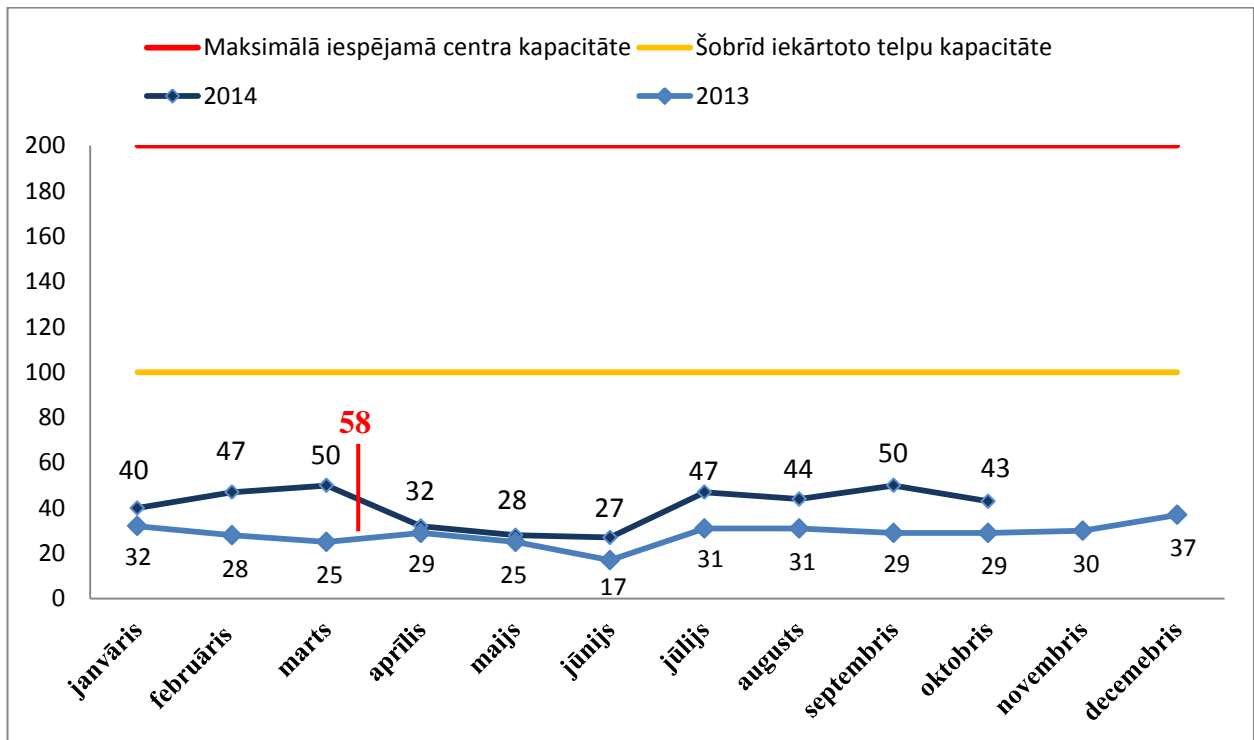
⁸⁶ Skatīt: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Number_of_\(non-EU\)_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_by_age_distribution,_2013_\(1\)_YB15.png](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/File:Number_of_(non-EU)_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_by_age_distribution,_2013_(1)_YB15.png)

⁸⁷ Patvēruma likuma 8.panta pirmā daļa, 9.panta pirmā, trešā un piektā daļa

⁸⁸ Revidējamā laika posmā līdz 2013.gada 19.septembrim spēkā bija Ministru kabineta 2009.gada 30.novembra noteikumi Nr.1364 „Noteikumi par Nodrošinājuma valsts aģentūras sniegto publisko maksas pakalpojumu cenrādi”, bet no 2013.gada 20.septembra spēkā bija Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumi Nr.848 „Nodrošinājuma valsts aģentūras maksas pakalpojumu cenrādis”, kas zaudēja spēku 2014.gada 2.augustā ar Ministru kabineta 2014.gada 22.jūlija noteikumu Nr.423 „Nodrošinājuma valsts aģentūras maksas pakalpojumu cenrādis” spēkā stāšanās.

88.3. trīs ēkas ir sliktā tehniskā stāvoklī un praktiski netiek izmantotas – divām ēkām 2012.gadā ir veikta apsekošana un nesošo konstrukciju un pārējo būvelementu novērtēšana, pēc kā PMLP Iekšlietu ministrijai ierosināja⁸⁹ nākotnē iekļaut tās renovāciju plānā, lai būtu iespējams izmantot patvēruma meklētāju masveida ierašanās gadījumā.

89. Analizējot PMIC „Mucenieki” izmitināto patvēruma meklētāju reģistrācijas žurnālā norādītos datus (skatīt 4.attēlu), revidenti konstatēja, ka vidējais vienlaikus izmitināto personu skaits 2013.gadā bija 29 personas, kas ir 29% no pašreiz pieejamās centra kapacitātes, bet 2014.gada 10 mēnešos – 41 persona, kas ir 41% no pašreiz pieejamās centra kapacitātes. Savukārt vislielākais vienlaikus vienā dienā centrā uzturējušos personu skaits tika sasniegts 2014.gada martā – 58 patvēruma meklētāji.

4.attēls. Cik patvēruma meklētāju vidēji vienlaikus ir izmitināti PMIC „Mucenieki”?

Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju un ārzemnieku izmitināšanas telpu noslodze vairumā gadījumu nesasniedz pat 50%, jo vidējais vienlaikus izmitināto personu skaits 2013.gadā bija 23% no centra kapacitātes, bet 2014.gada 10 mēnešos – 43% no centra kapacitātes

90. Valsts robežsardze aizturēto patvēruma meklētāju ilgstošai izmitināšanai (ilgāk par 12 stundām) kopš 2013.gada oktobra⁹⁰ izmanto tikai AĀIC „Daugavpils” telpas, bet līdz 2013.gada oktobrim aizturētie patvēruma meklētāji tika izmitināti arī citās Valsts robežsardzes teritoriālo struktūrvienību telpās, tomēr šajās telpās patvēruma meklētāji tika izmitināti tikai gadījumos, ja izmitināt bija nepieciešams uz dažām dienām. Piemēram, Valsts robežsardzes telpās Rīgā,

⁸⁹ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 03.01.2012. vēstule Nr.24/1-42/13 „Par patvēruma meklētāju izmitināšanas centru „Mucenieki””.

⁹⁰ Valsts robežsardzes 11.10.2013. pavēle Nr.1180 „Par aizturēto izraidāmo ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanu Valsts robežsardzes pagaidu turēšanas telpās”, kurā noteikts, ka īslaicīgās izmitināšanas telpās personu var ievietot līdz 12 stundām.

Rūdolfā ielā 5⁹¹ 2013.gadā izmitinātas kopumā 159 personas, no kurām 138 personas jeb 77% bija izmitinātas līdz piecām dienām, bet ilgākais izmitināšanas laiks bijis 10 dienas.

91. Kopš 2013.gada novembra⁹² šādas telpas, kas ierīkotas visās teritoriālajās pārvaldēs ar kopējo kapacitāti 147 personu izmitināšanai, tiek izmantotas tikai īslaicīgai izmitināšanai pirms personas izraidīšanas no valsts vai nogādāšanas AĀIC „Daugavpils”.
92. AĀIC „Daugavpils” paredzēts⁹³ 70 personu izmitināšanai, taču patlaban tiek vērtēta⁹⁴ iespēja iegādāties nepieciešamo aprīkojumu, lai varētu izmitināt 84 aizturētas personas, jo platības ziņā ir iespējams ierīkot papildu vietas aizturēto personu izmitināšanai, ņemot vērā normatīvajā regulējumā⁹⁵ paredzēto uz vienu aizturēto patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku nodrošināmo dzīvojamo platību 4 m².
93. Laika posmā no 2006.gada līdz 2007.gadam Šengenas konvencijas finanšu programmas (*Schengen Facility*) projekta „Valsts robežsardzes infrastruktūras attīstība” ietvaros tika īstenota Jūras ostas robežkontroles punkta Imigrācijas dienesta un vadības ēkas kompleksa rekonstrukcija Liepājā, Zemnieku ielā un Lielupes ostas robežkontroles punkta un Imigrācijas dienesta ēku kompleksa rekonstrukcija Jūrmalā, Edinburgas prospektā. Imigrācijas dienesta un vadības ēkas kompleksa rekonstrukcija⁹⁶ Liepājā tika veikta par kopējo summu 2 089 980 *euro*, tajā skaitā veikta arī patvēruma meklētāju uzturēšanās punkta rekonstrukcija⁹⁷ par summu 223 196 *euro*, izveidojot īslaicīgās aizturēšanas izolatoru un patvēruma meklētāju izmitināšanas telpas, kas piemērotas ilgstošai 24 personu izmitināšanai. Revīzijā konstatēts, ka šajās telpās ir ierīkoti četri dzīvokļi (divi vienistabas un divi divistabu) patvēruma meklētāju izmitināšanai, kuros ir arī virtuve un vannas istaba, katrā dzīvoklī ir nodrošināts ledusskapis, veļas mašīna, televizors, bet šīs telpas nekad nav tikušas izmantotas patvēruma meklētāju izmitināšanai, jo nav radusies tāda nepieciešamība.
94. Rekonstrukcijas darbu ēkām Jūrmalā, Edinburgas prospektā kopējās izmaksas bija 1 314 953 *euro*. Divās ēkās ir izvietots Lielupes robežkontroles punkts un imigrācijas dienests, īslaicīgās aizturēšanas izolators, mācību korpus personāla apmācībai un izmitināšanai.
95. AĀIC „Daugavpils” telpas Valsts robežsardze aizturēto patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku izmitināšanai nomā⁹⁸ no VAS „Valsts nekustamie īpašumi”, un centrs sastāv no:
 - 95.1. ēkas, kurā ir ierīkotas dzīvojamās un koplietošanas telpas kopumā 70 personām – bloks patvēruma meklētājiem vīriešiem (29 vietas), bloks aizturētajiem ārzemniekiem vīriešiem

⁹¹ Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes Robežkontroles un imigrācijas kontroles dienesta Operatīvās vadības un apsardzes nodaļā aizturēto personu un patvēruma meklētāju izmitināšanai paredzētās telpas.

⁹² Valsts robežsardzes 26.05.2014. vēstule Nr.23.1-1/1631 „Par informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014”, kā arī no Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Dienesta organizācijas pārvaldes Atgriešanas un patvēruma meklētāju lietu nodaļas priekšnieka sniegtā skaidrojuma un Valsts robežsardzes telpās ievietoto aizturēto personu un aizturēto patvēruma meklētāju reģistrācijas žurnāliem iegūtā informācija.

⁹³ Valsts robežsardzes 26.05.2014. vēstule Nr.23.1-1/1631 „Par informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014”.

⁹⁴ Saskaņā ar AĀIC „Daugavpils” amatpersonu sniegto informāciju AĀIC „Daugavpils” ir iesniedzis lūgumu VRS priekšniekam izvērtēt iespēju iegādāties nepieciešamo aprīkojumu papildu vietu ierīkošanai.

⁹⁵ Ministru kabineta 2008.gada 17.jūnija noteikumu Nr.435 „Noteikumi par izmitināšanas centra iekārtošanas un aprīkošanas prasībām” 7.punkts; Ministru kabineta 2010.gada 23.marta noteikumu Nr.276 „Valsts robežsardzes aizturēto patvēruma meklētāju izmitināšanas telpu iekārtošanas un aprīkošanas prasības” 3.punkts.

⁹⁶ Valsts robežsardzes 02.12.2006. līgums Nr.160 „Par Jūras ostas robežkontroles punkta, Imigrācijas dienesta un vadības ēkas kompleksa Liepājā, Zemnieku ielā 6/8 rekonstrukcijas darbu veikšanu” ar SIA „Būve” (42103005502).

⁹⁷ Valsts robežsardzes 02.12.2006. līguma Nr.160 „Par Jūras ostas robežkontroles punkta, Imigrācijas dienesta un vadības ēkas kompleksa Liepājā, Zemnieku ielā 6/8 rekonstrukcijas darbu veikšanu” ar SIA „Būve” (42103005502) 2.pielikums.

⁹⁸ Valsts robežsardzes Daugavpils pārvaldes un valsts akciju sabiedrības „Valsts nekustamie īpašumi” 2010.gada 13.decembra līgums Nr.3164 par nekustamā īpašuma Daugavpilī, A.Pumpura ielā 105b nomu.

(18 vietas) un atsevišķs bloks ģimenēm un sievietēm – aizturētajām ārzemniecēm un patvēruma meklētājām (20 vietas);

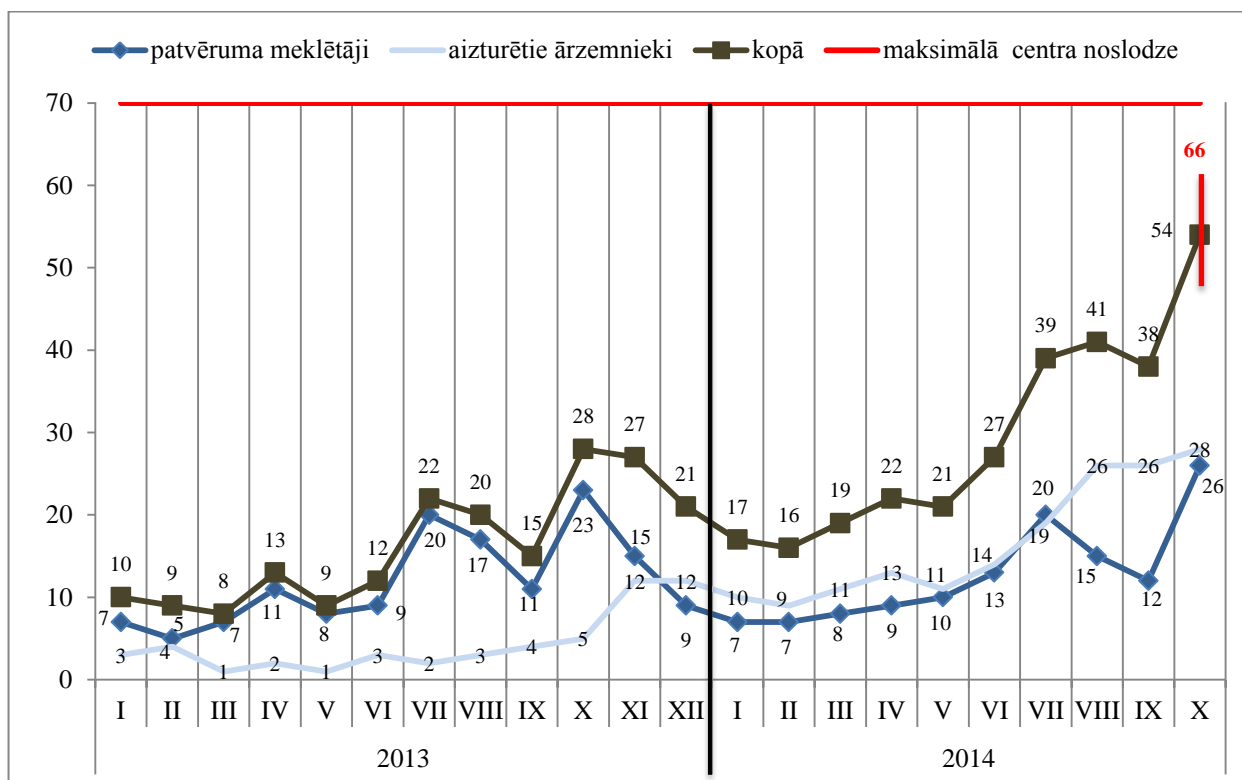
95.2. saimniecības ēkas, kurā ir ierīkota arī veļas mazgātava un ēdnīca;

95.3. ēkai pieguļošās teritorijas, kur ir ierīkoti trīs pastaigu laukumi un bērnu laukums.

96. AĀIC „Daugavpils” sākotnēji bija plānots patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku izmitināšanai izbūvēt 3 stāvus, bet saskaņā ar revīzijā iegūto informāciju⁹⁹, lai samazinātu celtniecības izdevumus, Valsts robežsardze 2009.gadā ierosināja atteikties no ēkas 3.stāva celšanas, tā samazinot arī vietu skaitu personu izmitināšanai.

97. Analizējot AĀIC „Daugavpils” izmitināto personu reģistrācijas žurnālā norādītos datus, revidenti konstatēja, ka vidējais vienlaikus izmitināto personu skaits 2013.gadā bija 16 personas, kas ir 23% no pašreiz pieejamās centra kapacitātes, bet 2014.gada 10 mēnešos – 30 personas, kas ir 43% no pašreiz pieejamās centra kapacitātes. Savukārt vislielākais vienlaikus vienā dienā centrā uzturējušos personu skaits tika sasniegts 2014.gada oktobrī – 66 personas (skatīt 5.attēlu).

98. Analizējot datus par to, cik ilgi AĀIC „Daugavpils” uzturas gan aizturētie ārzemnieki, gan patvēruma meklētāji, konstatēts, ka 2013.gadā aizturētais ārzemnieks vidēji centrā uzturējies 14 dienas, bet 2014.gada 10 mēnešos – 29 dienas. Savukārt patvēruma meklētājs 2013.gadā centrā vidēji uzturējies 27 dienas, bet 2014.gada 10 mēnešos – 15 dienas.

5.attēls. Cik patvēruma meklētāji un aizturētie ārzemnieki vidēji vienlaikus ir izmitināti AĀIC „Daugavpils”?

52

⁹⁹ Valsts robežsardzes 17.07.2009. vēstule Nr.23/1-5/3407 „Par izdevumu samazināšanu”.

Nav pietiekami izvērtēta jauna centra Valsts robežsardzes aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai būvniecības lietderība, ņemot vērā ierīkoto telpu nelielo noslodzi.

99. Ministru kabinets 2013.gadā konceptuāli atbalstīja¹⁰⁰ priekšlikumu par ēku rekonstrukciju Rīgā, Čiekurkalna 7.šķērslīnijā 7A, lai tur izvietotu jaunu centru Valsts robežsardzes aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanai, nosakot, ka objekta rekonstrukcijas darbu nodrošināšanai tiks paredzēta papildu valsts budžeta līdzekļu piešķiršana un ilgtermiņa saistību uzņemšanās, kā arī priekšlikumus par finansējuma piešķiršanu bija paredzēts izskatīt Ministru kabinetā likumprojekta par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2015.-2017.gadam un likumprojekta par valsts budžetu 2015.gadam sagatavošanas procesā kopā ar visu ministriju papildu finanšu resursu pieprasījumiem.
100. Izmitināšanas centrs Rīgā, Čiekurkalna 7.šķērslīnijā 7A tiek paredzēts¹⁰¹ aptuveni 190 aizturētajām personām. Bez tam kompleksā paredzētas Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes administratīvās telpas, sporta zāle un Valsts robežsardzes darbinieku mācību centrs.
101. Saskaņā ar Valsts robežsardzes sniegto informāciju¹⁰² ir izveidota darba grupa, lai izstrādātu priekšlikumus minētā nekustamā īpašuma pielāgošanai un veiktu objekta pielāgošanas provizorisko izmaksu aprēķinu. Taču, tā kā pēc Iekšlietu ministrijas 2014.gada aprīlī sniegtā skaidrojuma¹⁰³ joprojām nav atrisināts jautājums par zemes vienības Čiekurkalna 7.šķērslīnijā atsavināšanu sabiedrības vajadzībām un nav veikta zemesgabala ierakstīšana zemesgrāmatā uz valsts vārda, ar Ministru prezidenta rezolūciju¹⁰⁴ līdz 2015.gada 31.decembrim ir pagarināts termiņš, kurā jāveic zemesgabala ierakstīšana zemesgrāmatā uz valsts vārda. Savukārt Iekšlietu ministrijai nepieciešamo ēkas rekonstrukcijas izmaksu aprēķins ir jāveic sešu mēnešu laikā pēc īpašuma ierakstīšanas zemesgrāmatā.
102. Revīzijā **nav iegūti pierādījumi tam, ka jauna izmitināšanas centra būvniecības plānošanai būtu veikts izvērtējums saskaņā ar aprēķiniem un prognozēm, kas pamatotu jaunā izmitināšanas centra izbūves nepieciešamību un tajā izmitināmo personu skaitu.**
103. Revīzijā konstatēts, ka jaunā Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra būvniecība ir pamatota¹⁰⁵ ar kādreizējās Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes nelegālo imigrantu uzturēšanās nometnes „Olaive” likvidēšanu, lai gan tajā izmitināto personu skaita kapacitāte tagad tiek nodrošināta AĀIC „Daugavpils”. Līdz 2011.gada jūnijam Valsts robežsardze aizturētos ārzemniekus un patvēruma meklētājus izmitināja Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „Olaive”, kurā varēja izmitināt līdz 70 personām¹⁰⁶.

5. Vai ir veikti pietiekami preventīvie pasākumi patvēruma meklētāju uzņemšanai to masveida pieplūduma gadījumā?

104. Pamatojoties uz Iekšlietu ministrijas sagatavoto informatīvo ziņojumu „Par valsts institūciju saskaņotu rīcību iespējamo patvēruma meklētāju masveida ierašanās gadījumā Latvijas Republikā krīzes gadījumā ārvalstīs”, 2011.gadā Ministru kabinets atzina¹⁰⁷ nepieciešamību

¹⁰⁰ Ministru kabineta 2013.gada 2.aprīļa protokollēmums Nr.17, 11.§.

¹⁰¹ Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes 2013.gada 30.septembra vēstule Nr.236/3390 „Par dokumentācijas iztrādi”.

¹⁰² Valsts robežsardzes 26.05.2014. vēstule Nr.23.1-1/1631 „Par informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014”.

¹⁰³ Iekšlietu ministrijas 11.04.2014. Valsts kancelejai nosūtītā vēstule Nr.1-55/1050 „Par uzdevuma Nr.2013-UZD-1085 izpildes gaitu”.

¹⁰⁴ Ministru prezidenta 24.04.2014. rezolūcija Nr.12/SAN-673.

¹⁰⁵ Ministru kabineta rīkojuma projekta „Par Finanšu ministrijas valdījumā esoša nekustamā īpašuma Rīgas ielā 10B, Olainē, Olaines novadā, nodošanu Tieslietu ministrijas valdījumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) I sadaļa; pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40240774&mode=mk&date=2013-04-02>

¹⁰⁶ Likumprojekta „Grozījumi Imigrācijas likumā” 19.02.2007. anotācija.

¹⁰⁷ Ministru kabineta 2011.gada 15.novembra protokollēmums Nr.67, 65.§.

izstrādāt pasākumu plānu gadījumam, ja patvēruma meklētāju skaits īsā laika posmā pārsniegtu to uzņemšanā iesaistīto iestāžu rīcībā esošo telpu kapacitāti.

105. 2012.gada 4.jūlijā Ministru kabinets apstiprināja¹⁰⁸ „Pasākumu plānu institūciju saskaņotai rīcībai saistībā ar patvēruma meklētāju iespējamo masveida ierašanos Latvijā no krīzes skartām valstīm” (turpmāk – *Pasākumu plāns*), paredzot¹⁰⁹, ka par *Pasākumu plāna* aktualizēšanu un tajā paredzēto uzdevumu izpildes kontroli atbildīgā institūcija ir Iekšlietu ministrija un ka iesaistītajām institūcijām¹¹⁰ atbilstoši savai kompetencei jānosaka *Pasākumu plāna* izpildei nepieciešamie preventīvie un reaģēšanas pasākumi un nepieciešamības gadījumā jāapstiprina savi rīcības plāni.
106. *Pasākumu plānā* minētos reaģēšanas pasākumus¹¹¹ – lauka nometņu izveidošanu un sadzīves apstākļu nodrošināšanu tajās, patvēruma meklētāju iespējamo pārvietošanu uz valsts, pašvaldību un privātpersonu valdījumā esošajām ēkām un telpām, pretepidemioloģisko, medicīnisko pasākumu koordināciju, sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanu, valsts materiālo rezervju resursu iesaistīšanu – īsteno, ja patvēruma meklētāju skaits 1–5 diennaktīs pārsniedz Valsts robežsardzes un PMLP ilglaicīgās izmitināšanas kapacitāti un ieradušos patvēruma meklētāju skaits sasniedz 500 – 3000 cilvēku, kā arī ja valstī vienlaikus (5–10 diennaktīs) ierodas 3000 – 20 000 patvēruma meklētāju.
107. Revīzijā konstatēts, ka līdz 2014.gada septembrim tikai Valsts robežsardze bija aktīvi uzsākusi *Pasākumu plāna* prasību izpildi un apstiprinājusi gan Valsts robežsardzes kopējo¹¹², gan teritoriālo struktūrvienību rīcības plānus ārkārtas situācijai patvēruma meklētāju masveida pieplūduma gadījumam. Minētie plāni paredz rīcību gadījumam, ja attiecīgajā struktūrvienībā vienlaikus vai īsā laika posmā ierodas tāds patvēruma meklētāju skaits, kas pārsniedz šīs struktūrvienības kapacitāti patvēruma procedūras ietvaros veicamajām darbībām.
108. Revīzijas laikā 2014.gada beigās Iekšlietu ministrija organizēja vairākas *Pasākumu plāna* izpildē iesaistīto institūciju sanāksmes un starpinstitūciju „galda mācības”¹¹³, lai pārbaudītu institūciju gatavību uzņemt patvēruma meklētājus to masveida pieplūduma gadījumā. Minēto pasākumu rezultātā:
- 108.1. tika apzinātas iesaistīto institūciju sākotnējās darbības (reaģēšana), saņemot informāciju par masveida pieplūdumu;
 - 108.2. PMLP apzināja pašvaldības un aktualizēja informāciju par pašvaldību iespējām piedāvāt telpas patvēruma meklētāju izmitināšanai;
 - 108.3. tika identificēta nepieciešamība veikt izmaiņas Valsts materiālo rezervju likumā, nosakot, ka materiālās rezerves var izmantot patvēruma meklētāju masveida pieplūduma gadījumā, un šis pasākums ir iekļauts Iekšlietu ministrijas 2015.gada darba plānā;
 - 108.4. tika identificēta arī nepieciešamība izvērtēt iespēju papildināt Valsts civilās aizsardzības plānu ar sadaļu par patvēruma meklētāju masveida pieplūduma gadījumu, kā arī izvērtēt

¹⁰⁸ Ministru kabineta 2012.gada 4.jūlija rīkojums Nr.312 „Par Pasākumu plānu institūciju saskaņotai rīcībai saistībā ar patvēruma meklētāju iespējamo masveida ierašanos Latvijā no krīzes skartām valstīm”.

¹⁰⁹ *Pasākumu plāna* 5.punkts.

¹¹⁰ Piemēram, Valsts robežsardze, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests, Valsts policija, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, Nacionālie bruņotie spēki, Veselības ministrija, Labklājības ministrija, Ārlietu ministrija, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas.

¹¹¹ *Pasākumu plāna* 8.punkts.

¹¹² Valsts robežsardzes 2010.gada 25.novembra pavēle Nr.1631 „Par ārkārtas situācijas novēršanas plāniem Valsts robežsardzes struktūrvienībās” (ar 2012.gada 26.jūnija grozījumiem pavēlē Nr.757).

¹¹³ Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta Plānošanas nodaļas vadītāja 29.12.2014. ziņojums „Par galda mācību patvēruma meklētāju masveida pieplūduma gadījumā norisi”.

juridiskos risinājumus patvēruma meklētāju izmitināšanai ārpus esošajiem izmitināšanas centriem.

109. Līdz ar to var secināt, ka **Iekšlietu ministrija 2014.gadā ir uzsākusi Ministru kabineta apstiprinātajā *Pasākumu plānā* noteikto uzdevumu izpildi, lai nepieciešamības gadījumā Latvijā spētu uzņemt patvēruma meklētājus to masveida pieplūduma gadījumā.**

Ieteikumi

Lai pilnveidotu ES prasību patvēruma jomā ieviešanu, Iekšlietu ministrijai veikt nepieciešamos pasākumus:

110. lai noteiktu valsts pamatfunkciju nodrošināšanai nepieciešamo budžeta bāzes izdevumu apmēru patvēruma procedūras un patvēruma meklētāju uzņemšanas nodrošināšanai, kā arī no ES fondu līdzekļiem nodrošināmos pasākumus patvēruma meklētāju uzņemšanas apstākļu papildu uzlabošanai, izvērtējot iespēju nodalīt šos līdzekļus atsevišķā valsts budžeta programmā, apakšprogrammā vai pasākumā;
111. lai izvērtētu, vai patvēruma meklētāju izmitināšana ir organizēta iespējami racionālākā veidā, un nodrošinātu satura un izmaksu ziņā līdzvērtīgu apstākļu sniegšanu Latvijā izmitinātajiem patvēruma meklētājiem neatkarīgi no tā, kura iestāde tos izmitina;
112. lai veiktu uz aprēķiniem un prognozēm pamatotu izvērtējumu par kopumā patvēruma meklētāju un aizturēto ārzemnieku izmitināšanai nepieciešamo telpu skaitu un izvietojumu, novēršot iespējamu nelietderīgu līdzekļu izlietojumu jauna aizturēto ārzemnieku un patvēruma meklētāju izmitināšanas centra būvei.

II.Vai valstī ir veikti nepieciešamie pasākumi, lai personas, kuras ir ieguvušas bēgļa vai alternatīvo statusu, veiksmīgi integrētu sabiedrībā Latvijā?

Nodaļas kopsavilkums

113. Ar valsts sniegto atbalstu netiek radīti priekšnoteikumi bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu iekļaušanai dzīvesvidē un sabiedrībā Latvijā. Normatīvajā regulējumā nav paredzēts konkrētu pasākumu kopums un nav skaidras rīcībpolitikas attiecībā uz to, kas ir nepieciešams šo personu atbalstam dzīvesgaitu uzsākšanai un integrēšanai sabiedrībā Latvijā. Bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācija lielā mērā ir atkarīga no nevalstisko organizāciju iniciatīvas un spējas piesaistīt ES fondu finansējumu šim nolūkam.
114. Tā kā integrācijas pakalpojumi bēgļa vai alternatīvo statusu saņēmušajām personām lielākoties ir sniegti no pieejamajiem ES fondu līdzekļiem, pastāv risks stabilai un nepārtrauktai nepieciešamo pakalpojumu un atbalsta pasākumu pieejamībai.

Konstatējumi un secinājumi

Ar valsts sniegto atbalstu netiek radīti priekšnoteikumi bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanai, kā arī nav skaidru prioritāšu attiecībā uz to, kas ir nodrošināms šo personu iekļaušanai dzīvesvidē un sabiedrībā Latvijā.

115. Ar bēgļa vai alternatīvā statusa iegūšanu personai tiek piešķirtas tiesības dzīvot Latvijā un kļūt par Latvijas sabiedrības daļu:

Bēgļa statuss	Alternatīvais statuss
<ul style="list-style-type: none"> – Ar bēgļa statusa piešķiršanu Latvija konkrēto personu ir atzinusi par tādu personu, kura pamatoti ir lūgusi patvērumu sakarā ar to, ka savā valstspiederības valstī tiek vajāta rases, reliģijas, tautības, piederības pie noteiktas sociālās grupas vai politisko uzskatu dēļ, un kurai tādēļ kā bēglim tiek piešķirtas pastāvīgas¹¹⁴ uzturēšanās tiesības Latvijā. – Bēgļa statusu ieguvušās personas, kā arī viņu ģimenes locekļi, kuri lūdz un kuriem attiecīgi tiek izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļaujas¹¹⁵, kļūst par Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem ir tiesības naturalizācijas ceļā iegūt Latvijas pilsonību, ja tās vismaz piecus gadus pastāvīgi ir dzīvojušas Latvijā¹¹⁶. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ar alternatīvā statusa piešķiršanu Latvija konkrēto personu ir atzinusi par tādu personu, kuru nevar uzskatīt par vajātu, lai tai piešķirtu bēgļa statusu, bet kura pamatoti ir lūgusi patvērumu sakarā ar to, ka savā valstspiederības valstī var tikt pakļauta smagam kaitējumam, un kurai tādēļ tiek piešķirta starptautiskā aizsardzība un tiesības gadu uzturēties Latvijā uz termiņuzturēšanās atļaujas pamata. – Ja alternatīvo statusu ieguvuši persona lūdz termiņa pagarināšanu un joprojām pastāv smaga kaitējuma draudi tās valstspiederības valstī, personai tiek izsniegta termiņuzturēšanās atļauja uz vēl vienu gadu¹¹⁷. – Ja alternatīvo statusu ieguvuši persona vismaz piecus gadus uzturas Latvijā, viņai ir tiesības pieprasīt pastāvīgās uzturēšanās atļauju¹¹⁸.

116. ES līmeņa imigrācijas politikas dokumentos¹¹⁹ ir uzsvērtā tādas politikas nepieciešamība, kas ļautu taisnīgi izturēties un saskaņoti integrēt uzņēmējvalsts sabiedrībā trešo valstu valstspiederīgos, kas legāli uzturas dalībvalstu teritorijā. Tajos ir norādīts, ka sekmīga legāli dzīvojošo trešo valstu valstspiederīgo integrācija ir izšķirīga, lai maksimāli izmantotu imigrācijas radītās priekšrocības, un, īstenojot aktīvāku integrācijas politiku, vajadzētu tiekties uz to, lai trešo valstu valstspiederīgajiem piešķirtu tiesības un pienākumus, kas ir salīdzināmi ar ES pilsoņu tiesībām un pienākumiem. Turklāt, lai integrācija būtu sekmīga, ir jānodrošina piekļuve nodarbinātībai, tāpat ar integrāciju kā svarīgas jomas tiek saistīta izglītība un sociālā iekļaušana¹²⁰.

117. Tādējādi ES ir atzīts, ka trešo valstu valstspiederīgo, tajā skaitā bēgļu un alternatīvo statusu saņēmušo personu, iespējami sekmīgāka integrēšana ir pašas valsts interesēs, radot nepieciešamos apstākļus to nodarbinātībai, izglītošanās un iekļaušanās sabiedrībā iespējām, kam nepieciešams īstenot atbilstošu politiku.

¹¹⁴ Patvēruma likuma 36.panta pirmā daļa.

¹¹⁵ Imigrācijas likuma 24.panta pirmās daļas 9.punkts.

¹¹⁶ Pilsonības likuma 12.panta pirmā daļa.

¹¹⁷ Patvēruma likuma 36.panta otrā daļa.

¹¹⁸ Imigrācijas likuma 24.panta pirmās daļas 7.punkts.

¹¹⁹ 2008.gada 24.decembra Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakta I sadaļa, 2009.gada 2.decembra Stokholmas programmas – atvērta un droša Eiropa pilsoņu un viņu aizsardzības labā (kas ir ceļvedis, kā Eiropas Savienībai īstenot pasākumus tiesiskuma, brīvības un drošības jomā laikā no 2010. līdz 2014. gadam) 6.1.2. – 6.1.5. apakšnodaļa. Publicēta Eiropas Savienības *Oficiālajā Vēstnesī* 2010/C 115/01.

¹²⁰ 2009.gada 2.decembra Stokholmas programmas – atvērta un droša Eiropa pilsoņu un viņu aizsardzības labā (kas ir ceļvedis, kā Eiropas Savienībai īstenot pasākumus tiesiskuma, brīvības un drošības jomā laikā no 2010. līdz 2014. gadam) 6.1.5.apakšnodaļa.

118. ES normatīvajā regulējumā¹²¹ ir paredzēts, ka integrācijas programmās, kas tiek paredzētas bēgļa statusa un alternatīvā statusa saņēmējiem, pēc iespējas būtu jāņem vērā viņu īpašās vajadzības.
119. Saskaņā ar Latvijas normatīvo regulējumu¹²² viena no Kultūras ministrijai noteiktajām funkcijām ir izstrādāt valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā, un tai ir noteikti uzdevumi koordinēt atbalsta sistēmas pilnveidi, lai veicinātu imigrantu veiksmīgu iekļaušanos sabiedrībā, kā arī īstenot valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā un sekmēt pilsoniskās sabiedrības attīstību un starpkultūru dialogu. Arī Ministru kabinets savā atbildes vēstulē¹²³ tiesībsargam par bēgļa un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācijas jautājumiem kā atbildīgo institūciju ir norādījis Kultūras ministriju.
120. Ministru kabinets 2011.gadā apstiprināja Kultūras ministrijas sagatavotās „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam”¹²⁴, kurās kā viens no uzdevumiem¹²⁵ ir noteikts „izveidot nacionāla līmeņa koordinējošu sistēmu imigrantu līdzdalības atbalstam”, kā īstenošanai paredzēti „pasākumi, kas veicina bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, integrāciju”. Par pasākumu izpildi atbildīgās un iesaistītās institūcijas ir norādītas Kultūras ministrija, Iekšlietu ministrija, Labklājības ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija un kā sasniedzamais rezultāts ir norādīts „īstenoti atbalsta pasākumi bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, integrācijai, tai skaitā iespēja apgūt latviešu valodu, uzlabota piekļuve izglītībai, sniegts atbalsts veselības aprūpes un sociālo jautājumu risināšanā”. Tomēr konkrēti uzdevumi un veicamie pasākumi iesaistītajām institūcijām nav noteikti.
121. Kultūras ministrija ir izstrādājusi projektu „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.–2018.gadam īstenošanas plāns 2014.–2016.gadam”¹²⁶, kurā paredzētie pasākumi ir definēti vispārīgi, bez konkretizētas plānotās rīcības un nav noteikti katras iesaistītās iestādes konkrēti veicamie uzdevumi. Par bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanu vispārīgi¹²⁷ noteikts viens uzdevums – veikt pasākumus, kas veicina bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, integrāciju, izveidojot atbalsta sistēmu bēgļu un personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss, integrācijai un noslēdzot līgumus nepilngadīgu bēgļu izglītības nodrošināšanai.
122. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu Latvijā personai pēc bēgļa vai alternatīvā statusa iegūšanas ir jāatstāj patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs un vienīgais šīm personām paredzētais¹²⁸ valsts atbalsts ir divu veidu pabalsti, ko izmaksā PMLP. Proti, ja personai nav cita

¹²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīva 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija), preambulas 41.–47.punkts.

¹²² Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.241 „Kultūras ministrijas nolikums” 4.7.¹, 5.1.⁶, 5.1.⁷ apakšpunkts.

¹²³ Ministru kabineta 2013.gada 23.aprīļa sēdē atbalstītais Ministru kabineta atbildes vēstules Tiesībsargam projekts (prot.Nr.23 34.§), 3.lpp.

¹²⁴ Ar Ministru kabineta 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542 apstiprinātās pamatnostādnes „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes”.

¹²⁵ Ar Ministru kabineta 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542 apstiprināto pamatnostādņu „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes” 9. nodaļā „Turpmākās rīcības plānojumā paredzētie uzdevumi un pasākumi” ievietotās tabulas „Pamatnostādnes paredzēto uzdevumu un pasākumu plāns” 1.2.7.punkts.

¹²⁶ Plāna projekts izsludināts 2014.gada 17.jūlija Valsts sekretāru sanāsmē (prot.Nr.27 14.§) un izskatīts Ministru kabineta komitejas 2014.gada 22.decembra sēdē (prot.Nr.44 1.§).

¹²⁷ Plāna projekta „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.–2018.gadam īstenošanas plāns 2014.–2016.gadam” 6. sadaļas 1.2.7. punkts.

¹²⁸ Patvēruma likuma 37.panta pirmā un otrā daļa, Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa noteikumu Nr.210 „Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss” 2.1.apakšpunkts, 6.punkts.

iztikas avota un viņa negūst ienākumus, kas pārsniedz valstī noteikto minimālo mēneša darba algu, tad viņai ir tiesības saņemt uztura pabalstu un pabalstu valsts valodas apguvei. Bēgļa statusu ieguvusī persona šos pabalstus var saņemt pirmos 12 mēnešus, bet alternatīvo statusu ieguvusī persona – pirmos deviņus mēnešus pēc statusa saņemšanas:

122.1. uztura pabalstu izmaksā 256,12 *euro* apmērā mēnesī pilngadīgai personai un 30% no minētās summas jeb 76,84 *euro* nepilngadīgai personai. Šī pabalsta saņemšanai personai nepieciešams atvērt kontu kredītiestādē;

122.2. pabalstu valsts valodas apguvei saņem persona, kura ir sasniegusi vismaz septiņu gadu vecumu. Šo pabalstu atbilstoši apmācības faktisko izmaksu apmēram, bet ne vairāk kā 49,80 *euro* mēnesī, PMLP pārskaita iestādes vai institūcijas kontā, kurā persona apgūst valsts valodu licencētas programmas ietvaros.

123. Minēto pabalstu izmaksai 2013.gadā un 2014.gada pirmajā pusgadā no valsts budžeta līdzekļiem izlietoti kopumā 100 554 *euro*, tajā skaitā uztura pabalstam 97 915 *euro* un pabalstam valsts valodas apguvei 2639 *euro*.

124. Lai gan normatīvā regulējuma¹²⁹ ietvaros bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām ir tiesības uz darbu, izglītību, veselības aprūpi, kā arī dažiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību, tomēr saskaņā ar nevalstisko organizāciju pieredzi¹³⁰ faktiski bez praktiskas un konsultatīvas palīdzības šīm personām ir grūtības uzsākt patstāvīgu dzīvi. Ņemot vērā to, ka šīs personas ir ieradušās no valstīm, kur ir atšķirīga valoda, kultūra, tradīcijas, tās nepārzina latviešu valodu, Latvijas normatīvo regulējumu vismaz primāri nepieciešamā līmenī, kultūrvidi un nereti arī Latvijā ierastās svešvalodas (krievu, angļu), nezina, kur vērsties nepieciešamo jautājumu risināšanai, kur meklēt informāciju.

125. Minēto personu integrēšanā dzīvesvidē Latvijā galvenokārt iesaistās nevalstiskās organizācijas, iespēju robežās piesaistot šim mērķim finansējumu ES fondu projektu ietvaros¹³¹. Biedrība „Patvērums „Drošā māja”” bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu iekļaušanai dzīvesvidē un sabiedrībā Latvijā ir organizējusi gan materiālu palīdzību, piemēram, palīdzot segt izdevumus veselības pakalpojumu saņemšanai vai par ārstu izrakstītiem medikamentiem, gan konsultatīvu palīdzību, piemēram, kur vērsties konkrētu jautājumu risināšanai, gan praktisku palīdzību, piemēram, palīdzot sameklēt personai īrēšanai dzīvesvietu un darbu, gan arī prasmju pilnveides programmas, lai informētu par sabiedriskā transporta, banku, valūtu, interneta pakalpojumu lietošanu, sociālās apdrošināšanas un sociālās palīdzības sistēmām, darba meklēšanu un izglītības iespējām utt.

126. Par nepieciešamību pēc atbalsta pasākumiem liecina arī revīzijā konstatētās bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu grūtības atrast mājokli. Proti, revīzijā konstatēts, ka, lai gan pēc statusa iegūšanas nav paredzēts no valsts puses apmaksāts nodrošinājums ar mājokli, laikā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam PMIC „Mucenieki” telpās ir dzīvojuši arī 31 persona pēc bēgļa vai alternatīvā statusa iegūšanas. To uzturēšanās ilgums pēc statusa saņemšanas ir ildzis līdz pat 147 dienām. Pēc PMIC „Mucenieki” atbildīgo amatpersonu sniegtās informācijas bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām bijis atļauts dzīvot patvēruma meklētājiem paredzētajās telpās, jo tām nav bijušas iespējas atrast citu uzturēšanās vietu.

¹²⁹ Piemēram, Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma 2.panta otrās daļas 3. un 4.punkts, Izglītības likuma 3.panta pirmās daļas 7.punkts un otrā daļa, Ārstniecības likuma 17.panta pirmās daļas piektais punkts, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 3.panta pirmā, 1.¹ un 1.² daļa.

¹³⁰ Personu, kas ieradušās no citām valstīm, raksturojošās loģiski iespējamās problēmas skatīt, piemēram, <http://www.patverums-dm.lv/lv/informacija-specialistiem>.

¹³¹ Informācija par biedrības „Patvērums „Drošā māja”” organizētajiem pasākumiem pieejama biedrības mājaslapā <http://patverums-dm.lv/lv/eiropas-beglu-fonds>.

127. Revīzijā, izlases veidā aptaujājot 33 pašvaldības, konstatēts, ka pašvaldības nepiedāvā nekādus atsevišķus atbalsta pasākumus personām ar bēgļa vai alternatīvo statusu. Pašvaldības sniedz palīdzību¹³² savas administratīvās teritorijas iedzīvotājiem, līdz ar to personai nav iespēju lūgt pašvaldību sniegto palīdzību, kamēr tā nav kļuvusi par pašvaldības iedzīvotāju, izņemot¹³³ to, ka jebkurai personai ir paredzēta iespēja saņemt, piemēram, naktspatversmes vai patversmes pakalpojumus.

128. Līdz ar to var secināt, ka patlaban Latvijas normatīvajos aktos, izņemot Patvēruma likumā¹³⁴ noteiktos pabalstus, nav noteikts konkrētu pasākumu kopums un nav skaidras rīcībpolitikas bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu atbalstam dzīvesgaitu uzsākšanai un integrēšanai sabiedrībā Latvijā. Ar pabalstiem uzturam un valsts valodas apguvei netiek nodrošināts pietiekams nepieciešamais atbalsts, un dažāda veida atbalsta pasākumu sniegšana bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām galvenokārt ir atkarīga no nevalstisko organizāciju iniciatīvas un spējas piesaistīt finansējumu šim nolūkam.

129. Kultūras ministrija sniedza skaidrojumu¹³⁵, ka ES Direktīvas 2011/95 34.pants nosaka, ka, lai veicinātu starptautiskās aizsardzības saņēmēju integrāciju sabiedrībā, dalībvalstis nodrošina piekļuvi tādām integrācijas programmām, ko tās uzskata par atbilstošām, lai ņemtu vērā bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu saņēmušo personu īpašās vajadzības, vai rada priekšnoteikumus, kas garantē šādu programmu pieejamību. Ņemot vērā to, ka starptautiskās aizsardzības personu skaits patlaban ir neliels, nav lietderīga atsevišķas rīcībpolitikas izstrāde.

Tā kā integrācijas pakalpojumi bēgļa vai alternatīvo statusu saņēmušajām personām lielākoties ir sniegti no pieejamajiem ES fondu līdzekļiem, pastāv risks stabilai un nepārtrauktai nepieciešamo pakalpojumu un atbalsta pasākumu pieejamībai.

130. Revīzijā konstatēts, ka pasākumi bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanai ir īstenoti Eiropas Bēgļu fonda ietvaros, par kura projektu īstenošanu atbildīgā iestāde ir Iekšlietu ministrija, lai gan integrācijas jautājumi nav¹³⁶ Iekšlietu ministrijas kompetences jautājums. Kultūras ministrija nav bijusi iesaistīta šī fonda projektu, kas saistīti ar bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanu, īstenošanā. Eiropas Bēgļu fonda viena no mērķgrupām ir arī bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušās personas¹³⁷. No šī fonda līdzekļiem var tikt atbalstīta¹³⁸ minēto statusu ieguvušo personu un viņu ģimenes locekļu integrācija sabiedrībā, nodrošinot konsultācijas un palīdzību mājokļa, nodarbinātības, izglītības jautājumos, medicīniskai un sociālajai aprūpei u.c.

131. Saskaņā ar Kultūras ministrijas sniegto skaidrojumu¹³⁹ „Kultūras ministrija šobrīd nav iesaistīta Bēgļu fonda projektu īstenošanā, jo, pārņemot saistības sabiedrības integrācijas jomā no Tieslietu

¹³² Pašvaldību likuma 3. un 15.pants.

¹³³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.panta trešā daļa.

¹³⁴ Patvēruma likuma 37.panta pirmā un otrā daļa, Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa noteikumu Nr.210 „Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss” 2.1.apakšpunkts, 6.punkts.

¹³⁵ Kultūras ministrijas 02.02.2015. vēstule Nr.5.8-6/6-IPI „Par revīzijas ziņojuma projekta izraksta revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014 precizējumiem”.

¹³⁶ Ministru kabineta 2003.gada 19.aprīļa noteikumu Nr.240 „Iekšlietu ministrijas nolikums” 1., 4., 5.punkts.

¹³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 23.maija lēmuma Nr.573/2007/EK, ar ko laikposmam no 2008.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Bēgļu fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” un ar ko atceļ Padomes lēmumu 2004/904/EK, 6.pants.

¹³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 23.maija lēmuma Nr.573/2007/EK, ar ko laikposmam no 2008.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Bēgļu fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” un ar ko atceļ Padomes lēmumu 2004/904/EK 3.panta 1.punkta b) apakšpunkts un 3.punkts.

¹³⁹ Kultūras ministrijas 02.02.2015. vēstule Nr.5.8-6/6-IPI „Par revīzijas ziņojuma projekta izraksta revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014 precizējumiem”.

ministrijas, tika izvērtēta iepriekšējā pieredze, kad Bēgļu kontaktpunkts darbojās ministrijas projekta ietvaros kā koordinācijas un pakalpojumu sniegšanas forma. Šāds problēmas risinājums tika vērtēts kā smagnējs un neatbilstošs valsts pārvaldes funkcijām. Līdz ar to kā atbilstošākais risinājums tika izraudzīta nevalstisko organizāciju iesaistīšana Bēgļu fonda projektu īstenošanā”.

132. Laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam Eiropas Bēgļu fonda ietvaros bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušās personas ir saņēmušas dažādus atbalsta pakalpojumus (skatīt 6.tabulu) par kopējo summu 307 855 euro. Projektus ir īstenojusi nevalstiskā organizācija Biedrība „Patvērums „Drošā māja”” (reģistrācijas Nr.40008117716).
133. Kultūras ministrija savukārt ir Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda atbildīgā iestāde, un šī fonda mērķis ir veicināt trešo valstu valstspiederīgo¹⁴⁰ integrāciju dalībvalstu uzņemošajās sabiedrībās un atbalstīt dalībvalstu centienus palīdzēt trešo valstu valstspiederīgajiem ar dažādu ekonomisko, sociālo, kultūras, reliģijas, valodas un etnisko izcelsmi izpildīt uzturēšanās noteikumus un atvieglināt viņu integrāciju Eiropas sabiedrībā¹⁴¹.

6.tabula

Kāda veida pakalpojumi tikuši organizēti Eiropas Bēgļu fonda ietvaros 2013.gadā un 2014.gada pirmajā pusgadā?

Nevalstiskās organizācijas Biedrība „Patvērums „Drošā māja”” īstenotie pasākumi par kopējo summu 307 855 euro, tajā skaitā:

pasākumi bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām:

- sociālas, juridiskas un materiālas palīdzības sniegšana;
- latviešu valodas apguve un izpratnes par Latvijas vēsturi un kultūru veidošana, veicinot minēto personu iekļaušanos izglītības sistēmā, darba tirgū un sabiedrībā;
- minēto personu nodarbinātības veicināšana, piedāvājot profesionālās kvalifikācijas kursus un pilnveidojot darba iemaņas prakses vietās;
- atbalsta dzīvokļa atrašanai un īres līguma noslēgšanai sniegšana;
- daudzpusīgu sociālo, materiālo (piemēram, palīdzēt segt izdevumus par nepieciešamajiem medikamentiem vai veselības aprūpes pakalpojumiem) un juridisko pakalpojumu sniegšana, izglītības un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana.

134. Valsts kontrole revīzijā lūdza Kultūras ministrijai sniegt informāciju, vai laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam ir īstenoti pasākumi bēgļu vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrācijai un atbalstam no Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļiem. Kultūras ministrija informēja¹⁴², ka no Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo

¹⁴⁰ Nacionālajā normatīvajā regulējumā nav skaidroti termini „trešo valstu valstspiederīgie” vai „trešo valstu pilsoņi”, taču Eiropas Savienības regulējumā, kas reglamentē patvēruma jomu un ar bēgļa vai alternatīvo statusu saistītos jautājumus un kas pārņemti nacionālajā normatīvajā regulējumā, termins „trešo valstu valstspiederīgie” tiek attiecināts arī uz bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvas Nr.2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādātā versija) 2.panta d) un f) punkts, Eiropas Savienības Padomes 2007.gada 25.jūnija lēmuma, ar ko laikposmam no 2007.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Trešo valstu valstspiederīgos integrācijas fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” (2007/435/EK), 1.panta 3.punkts.

¹⁴¹ Eiropas Savienības Padomes 2007.gada 25.jūnija lēmuma, ar ko laikposmam no 2007.gada līdz 2013. gadam izveido Eiropas Trešo valstu valstspiederīgos integrācijas fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” (2007/435/EK), preambulas 28.punkts, 2.pants.

¹⁴² Kultūras ministrijas 2015.gada 2.februāra vēstule Nr.5.8-6/6-IPI „Par revīzijas ziņojuma projekta izraksta revīzijas lietā Nr.2.4.1-11/2014 precizējumiem”.

integrācijas fonda līdzekļiem nav sniegts atbalsts bēgļiem un alternatīvo statusu ieguvušajām personām, jo saskaņā ar Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda nosacījumiem fonda mērķa grupā nav iekļaujami trešo valstu pilsoņi, kuri ir iesnieguši patvēruma pieteikumu, par ko galīgais lēmums vēl nav pieņemts, kuriem ir bēgļa vai alternatīvais statuss vai kuri var pretendēt uz bēgļa vai alternatīvo statusu saskaņā ar Patvēruma likumu.

135. Izvērtējot Kultūras ministrijas sniegto informāciju, konstatēts, ka nevalstiskās organizācijas ir īstenojušas pasākumus par kopējo summu 1,9 miljoni *euro* (skatīt 7.tabulu), bet valsts institūcijas ir īstenojušas pasākumus par kopējo summu 1,72 miljoni *euro*. Tie ir bijuši gan tieši integrācijas pasākumi trešo valstu valstspiederīgajiem, gan arī pasākumi valsts institūciju darbinieku apmācībai un citu ES dalībvalstu pieredzes apgūšanai. Valsts kontroles revidenti revīzijā nevērtēja Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļu izlietojuma atbilstību projektu mērķim.

7.tabula

Kādi pasākumi ir īstenoti Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda ietvaros 2013.gadā un 2014.gada pirmajā pusgadā?

Nevalstisko organizāciju organizētie pasākumi par kopējo summu 1 900 358 *euro*, tajā skaitā:

pasākumi trešo valstu valstspiederīgajiem par kopējo summu 1 737 290 *euro*:

- adaptācijas programmu par Latvijas vēstures, sociālo un ekonomisko iezīmju, valsts pārvaldes un pamattiesību, kultūras dzīves un valodas jautājumiem izstrāde un kursu un pasākumu organizēšana;
- integrācijas pasākumu, veicinot naturalizācijas procesu un trešo valstu valstspiederīgo iesaisti uzņemošajā sabiedrībā, organizēšana;
- pasākumu latviešu valodas prasmju, starpkultūru dialoga un komunikācijas prasmju attīstībai, sagatavojot naturalizācijas procesam, organizēšana;
- informatīvo materiālu, kas vērsti uz informācijas un pakalpojumu pieejamības uzlabošanu mazaizsargātām trešo valstu valstspiederīgo grupām, izstrāde;
- pasākumu sabiedrības grupu saliedēšanai un neiecietības un rasisma izpausmju mazināšanai organizēšana;
- mazākaizsargāto trešo valstu pilsoņu bērnu un jauniešu un Latvijā dzīvojošo bērnu un jauniešu saliedēšanas nometņu organizēšana;
- izpratnes par Latvijas un Eiropas vēsturisko un ģeopolitisko kontekstu, tās kultūras tradīcijām un starpkultūru sadarbības veidošanās kritērijiem veicinošu pasākumu organizēšana;

pasākumi publiskā sektora darbiniekiem par kopējo summu 163 068 *euro*:

- izstrādāt un ieviest apmācību programmu PMLP darbiniekiem saskarsmes un starpkultūru prasmju un jaunu zināšanu par jaunumiem imigrācijas jautājumos apguvei ar mērķi uzlabot trešo valstu valstspiederīgajiem sniegto pakalpojumu kvalitāti;
- izveidot un aprobēt starpkultūru un dažādības vadības mācību programmu publiskā sektora darbiniekiem;
- pilnveidot un īstenot apmācību kursu ciklu starpkultūru un daudzveidības kompetenču pilnveidošanai publiskās pārvaldes speciālistiem un pedagoģiskajam personālam;
- izstrādāt un ieviest apmācību programmas PMLP darbiniekiem par naturalizācijas procesa aktualitātēm un darbu ar Pilsonības iegūšanas un zaudēšanas informācijas sistēmu.

Valsts institūciju organizētie pasākumi par kopējo summu 1 723 516 *euro* (kurus īstenoja, piemēram, Valsts valodas aģentūra, Sabiedrības integrācijas fonds, Kultūras ministrija), tajā skaitā:

pasākumi trešo valstu piederīgajiem par kopējo summu 1 529 979 *euro* ar mērķi:

- valodas kursu, kultūrorientācijas kursu, atbalsta pasākumu mazaizsargātām trešo valstu valstspiederīgo grupām izstrāde un organizēšana;
- pasākumu organizēšana trešo valstu valstspiederīgo līdzdalības nevalstiskajās organizācijās un to rīkotajos pasākumos veicināšanai, kā arī nevalstisko organizāciju, kas strādā un vēlas strādāt ar trešo valstu valstspiederīgajiem, vairošanai;
- PMLP informācijas sniegšanas kvalitātes trešo valstu valstspiederīgajiem ar pastāvīgajām uzturēšanās atļaujām un nepilsoņiem par iespējām iegūt Latvijas pilsonību uzlabošanai, kā arī svarīgāko Latvijas

pilsonības iegūšanu kavējošo un veicinošo faktoru noskaidrošanai;

- attīstīt Nacionālo integrācijas centru kā ilgspējīgu un koordinējošu institūciju, kuras uzdevums ir nodrošināt un uzlabot trešo valstu valstspiederīgo piekļuvi dažāda veida atbalsta pakalpojumiem, lai palīdzētu integrēties Latvijas sabiedrībā un veicināt izpratni par migrāciju uzņemošajā sabiedrībā;
-

pasākumi publiskā sektora darbiniekiem par kopējo summu 193 537 euro ar mērķi:

- nodrošināt atbalstu mazākumtautību pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem, kuri māca latviešu valodu, stiprinot iesaistīto pedagogu daudzveidības pārzināšanas un starpkultūru dialoga prasmes;
- stiprināt spēju koordinēt, īstenot, uzraudzīt un novērtēt trešo valstu valstspiederīgo integrācijas pasākumus dažādos valsts pārvaldes un pakalpojumu sniegšanas līmeņos, kā arī uzlabot valsts un pašvaldību speciālistu, kas sniedz pakalpojumus trešo valstu valstspiederīgajiem, zināšanas;
- citu ES dalībvalstu labākās imigrantu integrācijas prakses piemēru izziņošana, apkopošana un pārņemšanas veicināšana (tajā skaitā Kultūras ministrijas labās prakses pieredzes apmaiņas braucieni).

Kopā Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda ietvaros 2013.gadā un 2014.gada pirmajā pusgadā īstenoti pasākumi par summu 3 623 874 euro.

136. ES normatīvais regulējums¹⁴³, ar ko izveidoti abi minētie vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” fondi, nosaka, ka Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda finansētie pasākumi papildina Eiropas Bēgļu fonda finansētās darbības, un fonda atbildīgā iestāde izveido mehānismu sadarbībai ar Eiropas Bēgļu fonda atbildīgajām iestādēm. Par katra fonda finansēto pasākumu realizēšanu Latvijā ir atbildīgas divas dažādas ministrijas, un revīzijā netika iegūti pierādījumi tam, ka būtu izveidots mehānisms, lai savstarpēji koordinētu fondu finansētos pasākumus mērķtiecīgai bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanai.

137. **Bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām atbalsta un integrācijas pasākumi ir organizēti ES fondu līdzekļu ietvaros, to sniegšana lielā mērā ir atkarīga no pieejamajiem ES fondu līdzekļiem, un šāda kārtība Valsts kontroles vērtējumā nevar nodrošināt pastāvīgu, stabilu, nepārtrauktu nepieciešamo pakalpojumu un atbalsta pasākumu pieejamību.**

Ieteikums

138. Valsts kontrole par nepieciešamību kompleksi risināt jautājumu bēgļu un alternatīvo statusu ieguvušo personu integrēšanai Latvijā vērsīsies Ministru kabinetā.

III. Vai ir nodrošināta pietiekama ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās Latvijā kontrole?

Nodaļas kopsavilkums

139. PMLP uzturēšanās atļauju kontrolei nav pietiekamas, lai nodrošinātu savlaicīgu uzturēšanās atļauju anulēšanu likumā noteiktajos gadījumos, jo 20% gadījumu no revīzijā pārbaudītajiem gadījumiem termiņuzturēšanās atļauja un 75% gadījumu pastāvīgās uzturēšanās atļauja bija anulēta attiecīgi līdz pat 559 un 3861 dienai pēc datuma, kad tā atbilstoši normatīvajā aktā noteiktajam¹⁴⁴ bija jāanulē.

140. PMLP ne visos gadījumos ir nodrošinājusi normatīvajā aktā noteikto termiņuzturēšanās atļauju reģistrēšanas kritēriju¹⁴⁵ ievērošanu gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta uz ieguldījumu uzņēmējdarbībā pamata vai kā uzņēmuma valdes loceklim. Noteikto kritēriju neievērošana

¹⁴³ ES Padomes 2007.gada 25.jūnija lēmuma, ar ko laikposmam no 2007.gada līdz 2013.gadam izveido Eiropas Trešo valstu valstspiederīgos integrācijas fondu kā daļu no Vispārīgās programmas „Solidaritāte un migrācijas plūsmu pārvaldība” (2007/435/EK), preambulas 11., 12.punkts, 6.panta 1.punkts, 25.panta 1.punkta c) apakšpunkts.

¹⁴⁴ Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

¹⁴⁵ Piemēram, samaksāto nodokļu apmērs, nav nodokļu maksājumu parādu.

norāda uz risku, ka netiek nodrošināts normatīvajā regulējumā¹⁴⁶ paredzētais ieguvums Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

141. Ir vērtējams, vai Valsts robezsardzes veiktie uzturēšanās atļauju un vīzu kontroles pasākumi ir pietiekami, lai gūtu pārlicību, ka personas, kuru uzturēšanās atļaujas ir anulētas vai vīzas derīguma termiņš ir beidzies, ir izceļojušas un vairs neuzturas Latvijā teritorijā.

Konstatējumi un secinājumi

142. ES līmenī patvēruma jautājums tiek skatīts ciešā saiknē ar imigrācijas kontroli, kas ir viena no ES kopējās politikas prioritātēm¹⁴⁷. Latvijas kā ES dalībvalsts pienākums ir nodrošināt šajā jomā ES noteiktā¹⁴⁸ mērķa īstenošanu, proti, visos posmos nodrošināt efektīvu migrācijas plūsmas vadību, taisnīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem, kuri likumīgi uzturas valstī, novērst nelikumīgu ieceļošanu un paredzēt pastiprinātus pasākumus tās apkarošanai.

143. Imigrācijas likumā¹⁴⁹ ir noteikti nosacījumi ārzemniekiem, lai tie būtu tiesīgi ieceļot un uzturēties Latvijā, kā arī noteikta kārtība, kādā ārzemniekus tur apsardzībā Latvijā un izraida no tās, lai nodrošinātu starptautiskajām tiesību normām un Latvijas valsts interesēm atbilstošas migrācijas politikas īstenošanu.

144. Deklarācijā par Ministru kabineta iecerēto darbību¹⁵⁰ viens no sadaļā „Sabiedrības drošība” paredzētajiem 2014.gada uzdevumiem ir – stingri kontrolēt imigrāciju no trešajām valstīm, mazinot nelegālo imigrāciju.

145. Ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās tiesiskais pamats Latvijā galvenokārt ir vīza un uzturēšanās atļauja, ja vien personai nav kāds īpaši reglamentēts uzturēšanās Latvijā pamats, piemēram, patvēruma meklētājs¹⁵¹ vai diplomātiskās vai konsulārās pārstāvniecības, starptautiskās organizācijas vai tās pārstāvniecības, konsulārās iestādes darbinieks vai šāda darbinieka ģimenes loceklis¹⁵².

146. Atkarībā no ieceļošanas Latvijā mērķa un pieprasīšanas apstākļiem izsniedz:

Uzturēšanās atļaujas*	Vīzas
<p><i>termiņuzturēšanās atļaujas</i> – izsniedz uz noteiktu laiku likumā¹⁵³ noteiktajos gadījumos, kurus nosacīti var iedalīt šādos veidos:</p> <ul style="list-style-type: none">– saistībā ar nodarbinātību, mācībām vai komercdarbības nolūkos;– lai īstenotu tiesības dzīvot kopā vai tikties ar Latvijā dzīvojošiem ģimenes locekļiem, radniekiem vai ģimenes lietu nokārtošanai;	<p><i>īstermiņa</i>¹⁵⁶ – izsniedz atbilstoši ES normatīvajam regulējumam¹⁵⁷ un atkarībā no pieprasīšanas mērķa – dod tiesības tranzītā šķērsot vai plānoti uzturēties valsts (vai vairāku noteiktu ES dalībvalstu) teritorijā uz noteiktu laiku, kas nepārsniedz 90 dienas pusgada laikā, skaitot no pirmās ieceļošanas dienas;</p> <p><i>ilgtermiņa</i> – izsniedz, ja tas atbilst</p>

¹⁴⁶ Imigrācijas likuma 23.panta otrā daļa.

¹⁴⁷ Piemēram, 2008.gada 24.septembra Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakts, Līguma par Eiropas Savienības darbību 2.nodaļa.

¹⁴⁸ Līguma par Eiropas Savienības darbību 79.panta 1.punkts.

¹⁴⁹ Imigrācijas likuma 2. un 4.pants.

¹⁵⁰ Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību. Pieejama:

<http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/Straujumas-valdibas-deklaracija/>

¹⁵¹ Patvēruma likuma 1.panta 7.punkts.

¹⁵² Imigrācijas likuma 5.¹pants.

¹⁵³ Imigrācijas likuma 23.pants.

<ul style="list-style-type: none"> – ārstēšanās vai tamlīdzīgu pakalpojumu saņemšanai; – reliģiskās darbības nolūkā; – kriminālizmeklēšanas vajadzībām u.tml.; <p><i>pastāvīgās uzturēšanās atļaujas</i> – izsniedz likumā¹⁵⁴ noteiktajos gadījumos, kurus nosacīti var iedalīt šādos veidos:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lai īstenotu tiesības dzīvot kopā ar Latvijā dzīvojošiem ģimenes locekļiem (laulāto, bērniem, vecākiem); – ir izveidojusies ilgstoša, nepārtraukta, noturīga saikne ar Latviju. <p>* Personām, kas vismaz piecus gadus ir pastāvīgi uzturējušās Latvijā, ir tiesības naturalizēties Latvijas pilsonības iegūšanai¹⁵⁵.</p>	<p>starptautiskajām tiesību normām, Latvijas valsts interesēm vai ir saistīts ar nepārvaramu varu, humāniem apsvērumiem vai būtiskiem personīgiem vai profesionāliem iemesliem, un paredzētais uzturēšanās termiņš Latvijā var pārsniegt 90 dienas sešu mēnešu laikā, skaitot no pirmās ieceļošanas dienas. Šāda veida vīzu ar derīguma termiņu līdz 30 dienām izsniedz arī uzturēšanās atļaujas saņemšanai Latvijā, ja PMLP pieņemts lēmums par tās piešķiršanu.</p> <p>Vīzas izsniedz vienreizējai, divreizējai vai vairākkārtējai ieceļošanai Latvijā, kas personai dod tiesības vīzas derīguma termiņā vai nu tikai vienreiz ieceļot Latvijā, vai pēc pirmreizējās ieceļošanas izceļot un ieceļot atkārtoti vienu reizi vai neierobežotu reizu skaitu.</p>
---	--

147. Nelegālās imigrācijas kontroles ietvaros ir jānodrošina¹⁵⁸, ka valstī neatrodas personas, kurām nav bijis vai ir zudis tiesisks pamats ieceļot un uzturēties Latvijā vai arī kuru atrašanās valstī vairs nav atbilstoša nosacījumiem par ieceļošanu vai uzturēšanos saskaņā ar normatīvajā regulējumā noteikto, tajā skaitā gadījumos, kad ir iestājušies likumā noteiktie¹⁵⁹ apstākļi uzturēšanās atļaujas vai vīzas anulēšanai vai atcelšanai. Nelegālās imigrācijas kontroles pasākumu aktualitāte norādīta arī Iekšlietu ministrijas stratēģijā¹⁶⁰: „... kopumā var secināt, ka nelegālajai imigrācijai arvien biežāk tiek izmantoti tā sauktie legālie ceļi – uzturēšanās pēc vīzas derīguma termiņa beigām, vīzas saņemšana, sniedzot nepatiesu informāciju par ieceļošanas mērķi, patvēruma pieprasīšana”.

Imigrācijas kontrolē iesaistītajām iestādēm – PMLP un Valsts robežsardzei – normatīvajos aktos nav skaidri noteikta konkrēta procesuālā kārtība par tādu personu konstatēšanu un kontroli, kuras Latvijas teritorijā uzturas bez tiesiska pamata vai kuru uzturēšanās vairs neatbilst nosacījumiem par ieceļošanu un uzturēšanos Latvijā, kā arī nav noteiktas sadarbības procedūras starp PMLP un Valsts robežsardzi.

148. Ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās Latvijā dokumentēšanas un kontroles pienākums ir noteikts¹⁶¹ gan PMLP, gan Valsts robežsardzei, un abu minēto iestāžu amatpersonas ir tiesīgas sastādīt arī administratīvo pārkāpumu protokolu par ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās

¹⁵⁶ Vienotā vīza, kas derīga visā dalībvalstu teritorijā, vīza ar ierobežotu teritoriālo derīgumu, lidostas tranzītvīza, ko izsniedz saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija regulu Nr.810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), Imigrācijas likuma 10.panta pirmo un trešo daļu.

¹⁵⁷ Atbilstoši Imigrācijas likuma 10.panta trešajai daļai vīzas izsniedz Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija regulā Nr.810/2009, ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss), noteiktajā kārtībā.

¹⁵⁴ Imigrācijas likuma 24.pants.

¹⁵⁵ Pilsonības likuma 12.pants.

¹⁵⁸ Imigrācijas likuma 4.pants.

¹⁵⁹ Imigrācijas likuma 22.panta trešā daļa, 35.pants, 36.panta pirmā daļa.

¹⁶⁰ Iekšlietu ministrijas 2014.gada 27.februāra rīkojuma Nr.1-12/486 pielikums „Iekšlietu ministrijas darbības stratēģija 2014. – 2016.gadam”, 36.lpp.

¹⁶¹ Imigrācijas likuma 3.pants, Robežsardzes likuma 13.panta 13., 14., 15.punkts, Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumu Nr.811 „Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nolikums” 2.1., 3.13., 4.3., 4.6.apakšpunkts.

kārtības pārkāpumiem. Gan Valsts robežsardze, gan PMLP izskata¹⁶² administratīvo pārkāpumu lietas un uzliek administratīvo sodu par uzturēšanos Latvijā bez derīgas vīzas, uzturēšanās atļaujas vai derīga ceļošanas dokumenta.

149. Gan PMLP, gan Valsts robežsardzei normatīvajos aktos ir paredzētas darbības personu, kurām izsniegtas vīzas vai uzturēšanās atļaujas, uzturēšanās nosacījumu kontrolei, piemēram:

149.1. ir noteikts¹⁶³, ka vīzu anulē un atceļ abu minēto iestāžu amatpersonas, kā arī ir paredzēti nosacījumi vīzu atcelšanai un anulēšanai (ārzemnieka patiesais ieceļošanas mērķis neatbilst dokumentos norādītajam mērķim, ārzemnieks, uzturoties Latvijā, ir izdarījis administratīvo pārkāpumu un normatīvajos aktos noteiktajā termiņā nav samaksājis uzlikto naudas sodu u.c.), tomēr nav noteikts, kādā kārtībā tas ir konstatējams, kādi ir konkrētie katrai no abām iestādēm veicamie uzdevumi šo nosacījumu iestāšanās nepārtrauktai kontrolei;

149.2. ir noteikts¹⁶⁴, ka lēmumu par uzturēšanās atļaujas anulēšanu pieņem PMLP, bet to anulē Valsts robežsardze, kā arī ir paredzēti nosacījumi uzturēšanās atļauju anulēšanai (ārzemnieka patiesais uzturēšanās atļaujas pieprasīšanas mērķis neatbilst iesniegtajos dokumentos norādītajam, ārzemnieks noslēdzis fiktīvu laulību, lai saņemtu uzturēšanās atļauju, ārzemnieks ir nodrošinājis ar dzīvesvietu citu ārzemnieku, kurš nelikumīgi uzturas Latvijā, ārzemnieks pēdējā gada laikā bijis nodarbināts, bet viņam nebija tiesību uz nodarbinātību u.c.), tomēr nav noteikts, kādā kārtībā minētie nosacījumi ir konstatējami, kādi konkrēti uzdevumi veicami šo nosacījumu iestāšanās nepārtrauktai kontrolei, kā arī abu iestāžu sadarbības kārtība.

150. Saskaņā ar normatīvo regulējumu¹⁶⁵ Valsts robežsardze un PMLP veido un uztur elektroniskas informācijas sistēmas ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kontrolēšanai, un, piemēram, informācija par ārzemniekiem, kuri ir pieprasījuši vai saņēmuši uzturēšanās atļauju, tiek reģistrēta un uzturēta *Uzturēšanās atļauju reģistrā*, kura pārzinis ir PMLP un kurā iekļauto informāciju izmanto arī Valsts robežsardze. Vīzu pieteikumus un izsniegtās, atteiktās, pagarinātās, anulētās un atceltās vīzas reģistrē *Nacionālajā vīzu sistēmā*, kuras pārzine un turētāja ir PMLP un kurā iekļauto informāciju izmanto arī Valsts robežsardze. Savukārt Valsts robežsardzes elektroniskajā informācijas sistēmā (turpmāk – *REIS*) tiek iekļauta informācija par Latvijas robežu šķērsojušajām personām, kuras nav ES, Eiropas Ekonomikas zonas un Šveices Konfederācijas pilsoņi vai to ģimenes locekļi, un šo personu ceļošanas dokumentiem.

151. Izvērtējot Valsts robežsardzes un PMLP sniegto informāciju par iekšējo normatīvo regulējumu un sadarbības kārtību, lai nodrošinātu personu, kam izsniegtas vīzas vai uzturēšanās atļaujas, kontroli, konstatēts:

151.1. Valsts robežsardze ir izdevusi iekšējos normatīvos aktus¹⁶⁶, kas paredz kārtību, kādā Valsts robežsardzes amatpersonas veic ārzemnieku no terorisma riska valstīm un

¹⁶² Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 190.¹³ pants, 226.¹ panta pirmā daļa un 236.¹³ panta pirmā daļa.

¹⁶³ Imigrācijas likuma 14., 16., 17.pants, Ministru kabineta 2011.gada 14.septembra noteikumu Nr.676 „Vīzu noteikumi” 4.sadaļa.

¹⁶⁴ Imigrācijas likuma 22.panta trešā daļa, Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 99.punkts.

¹⁶⁵ Imigrācijas likuma 3.panta trešā daļa, Iedzīvotāju reģistra likuma 2.panta otrā daļa, 3.panta 2. un 4. punkts, Ministru kabineta 2011.gada 30.augusta noteikumu Nr.676 „Vīzu noteikumi” 50. un 57.punkts, Ministru kabineta 2003.gada 9.decembra noteikumu Nr.692 „Valsts robežsardzes elektroniskajā informācijas sistēmā iekļaujamās informācijas apjoms un izmantošanas kārtība” 1., 2., 3.punkts.

¹⁶⁶ Valsts robežsardzes 2008.gada 2.janvāra noteikumi Nr.1 „Ārzemnieku ieceļošanas, izceļošanas un uzturēšanās nosacījumu Latvijas Republikā papildu kontroles kārtība” un ar Valsts robežsardzes 2006.gada 5.maija pavēli Nr.426

teritorijām, ieceļošanas, izceļošanas un uzturēšanās nosacījumu kontroli, kā arī informācijas sniegšanu valsts drošības iestādēm;

151.2. Valsts robežsardzes *Metodiskie norādījumi par datu apstrādi informācijas sistēmās*¹⁶⁷ izdoti, lai iegūtu informāciju par tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri Latvijā ieceļojuši ar Šengenas (Latvijas) īstermiņa vīzām, kā arī par informācijas apmaiņas kārtību pārkāpuma konstatēšanas gadījumā. Metodiskie norādījumi paredz, ka primāri tiek veikta to trešo valstu valstspiederīgo kontrole, kuri Latvijā ieceļojuši ar Šengenas (Latvijas) īstermiņa vienreizējās un divreizējās ieceļošanas vīzām. Minētā ietvaros *REIS* tiek atlasīti dati par to trešo valstu valstspiederīgo, kuri ieceļojuši ar minētajām vīzām, ieceļošanu un izceļošanu un manuāli aprēķināts, vai nav pārkāpts uzturēšanās ilgums;

151.3. revīzijā netika gūti pierādījumi, ka PMLP būtu izstrādāts iekšējais regulējums, kas nosaka vīzu vai uzturēšanās atļauju kontroles procedūras;

151.4. 2011.gada 11.jūlijā starp PMLP un Valsts robežsardzi noslēgta vienošanās¹⁶⁸ „Par datu apmaiņu, izmantojot elektronisko pastu un datu nesēju”, kas nosaka datu apjomu un kārtību, kādā PMLP sniedz Valsts robežsardzei datus no Iedzīvotāju reģistra par fiziskām personām, kurām anulētas uzturēšanās atļaujas (anulētas ar PMLP lēmumu vai arī tām beidzies derīguma termiņš). Minētās vienošanās ietvaros PMLP katru mēnesi sagatavo „anulēto” uzturēšanās atļauju sarakstu¹⁶⁹ un nosūta Valsts robežsardzei imigrācijas pasākumu veikšanai.

152. Pamatojoties uz iepriekš minēto, ir secināms, ka **arī ar PMLP un Valsts robežsardzes iekšējo normatīvo regulējumu un vienošanos par sadarbību nav skaidri noteikta kārtība un katrai iestādei konkrēti veicamās darbības**, lai nodrošinātu pasākumu kopumu nepārtrauktai to gadījumu konstatēšanai un kontrolei, kad personas Latvijā uzturas bez tiesiska pamata vai kad personas uzturēšanās neatbilst nosacījumiem par ieceļošanu un uzturēšanos; tie reglamentē vien rīcību atsevišķos jautājumos.

Laikus nav nodrošināta uzturēšanās atļauju anulēšana likumā noteiktajos gadījumos, jo 20% gadījumu no revīzijā pārbaudītajiem gadījumiem termiņuzturēšanās atļauja un 75% gadījumu pastāvīgās uzturēšanās atļauja bija anulēta attiecīgi līdz pat 559 un 3861 dienai pēc datuma, kad tā atbilstoši normatīvajā aktā noteiktajam¹⁷⁰ bija jāanulē. Pastāv risks, ka netiek izmantotas visas iespējas, lai kontrolētu personu, kurām uzturēšanās atļaujas ir anulētas, izceļošanu no valsts.

153. Normatīvais akts paredz¹⁷¹, ka personām ir pienākums uzturēšanās atļaujas regulāri reģistrēt PMLP – pastāvīgās uzturēšanās atļaujas reizi piecos gados, bet termiņuzturēšanās atļaujas, kuru derīguma termiņš ir ilgāks par gadu, reizi gadā. Reģistrēšanas ietvaros PMLP ir pienākums izvērtēt un pārlicināties, vai ārzemnieka uzturēšanās ir atbilstoša normatīvajā regulējumā noteiktajam¹⁷² un uzturēšanās atļauja nav anulējuma. Revīzijā konstatētais liecina, ka PMLP reizi ceturksnī apkopo informāciju par ārzemniekiem, kuri likumā noteiktajā termiņā nav iesnieguši

apstiprinātā pagaidu instrukcija „Valsts robežsardzes imigrācijas struktūrvienību amatpersonu darbības ar Robežsardzes elektroniskās informācijas sistēmas „REIS-2002” apakšmoduli „Ārzemnieku uzturēšanās laika kontroles sistēma””.

¹⁶⁷ Valsts robežsardzes 2011.gada 30.septembra pavēle Nr.1197 „Par grozījumiem Valsts robežsardzes 2011.gada 5.augusta pavēlē Nr.941”.

¹⁶⁸ PMLP un Valsts robežsardzes 2011.gada 11.jūlija vienošanās „Par datu apmaiņu, izmantojot elektronisko pastu un datu nesēju” (PMLP reģistrācijas Nr.0611/5-VRS/MA, Valsts robežsardzes reģistrācijas Nr.92).

¹⁶⁹ 2011.gada 11.jūlija vienošanās „Par datu apmaiņu, izmantojot elektronisko pastu un datu nesēju” (PMLP reģistrācijas Nr.0611/5-VRS/MA, Valsts robežsardzes reģistrācijas Nr.92) 2.pielikums.

¹⁷⁰ Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

¹⁷¹ Imigrācijas likuma 22.panta otrā daļa.

¹⁷² Imigrācijas likuma 34.pants.

dokumentus uzturēšanās atļauju reģistrācijai un kuriem izsniegtā uzturēšanās atļauja ir jāanulē, tomēr ne visos gadījumos anulēšanas process notiek laikus.

154. Valsts robežsardze veic imigrācijas kontroles pasākumus par PMLP sagatavoto „anulēto” uzturēšanās atļauju sarakstā iekļautajām personām, pārbaudot *REIS*, vai persona ir izceļojusi caur Latvijas ārējo robežu. Ja ziņu par izbraukšanu nav, Valsts robežsardze lemj par kontroles pasākumu piemērošanu, piemēram, notiek sazināšanās ar Lietuvas un Igaunijas kontaktpunktiem par to, vai persona nav izceļojusi caur šo valstu ārējām robežām, sazināšanās ar uzturēšanās atļaujas saņēmušās personas ielūdzēju un uzturēšanās atļaujas saņēmušās personas norādītās dzīvesvietas apmeklēšana.
155. Valsts robežsardze veic arī pārbaudes konkrētas lietas ietvaros, saņemot pieprasījumu no PMLP, un profilaktisko pārbaūžu ietvaros, proti, pārbaudot fizisko personu dokumentus valsts teritorijā vai uz robežas.
156. Uzturēšanās atļauju kontrole galvenokārt tiek īstenota, tās noteiktajā termiņā reģistrējot un veicot pārbaudes par „anulēto” uzturēšanās atļauju sarakstā iekļauto personu izceļošanu.
157. Lai pārlicinātos par kontroles pietiekamību un pilnīgumu, revīzijā tika veikta „anulēto” uzturēšanās atļauju sarakstos, kurus par 2014.gada pirmajiem trīs mēnešiem PMLP bija sagatavojusi un iesniegusi Valsts robežsardzei kontroles pasākumu veikšanai, iekļauto uzturēšanās atļauju lietu un veikto kontroles pasākumu pārbaude. Kopumā izlases veidā tika pārbaudītas 52 „anulētās” uzturēšanās atļaujas, tajā skaitā 40 termiņuzturēšanās atļaujas un 12 pastāvīgās uzturēšanās atļaujas.
158. Veicot 12 anulēto **pastāvīgās uzturēšanās atļauju** lietu pārbaudes, konstatēts:

158.1. deviņos (75%) gadījumos PMLP ilgstoši nav anulējusi tādas uzturēšanās atļaujas, kuras persona noteiktajā termiņā¹⁷³ nav reģistrējusi, tā **neievērojot normatīvā akta prasības¹⁷⁴, ka pastāvīgās uzturēšanās atļauja jāanulē, ja sešus mēnešus pēc noteiktā reģistrēšanas datuma tas nav izdarīts** (skatīt 6.attēlu), par ko liecina šādi fakti:

158.1.1. minētajos deviņos gadījumos pastāvīgās uzturēšanās atļauja bija anulēta no 169 līdz pat 3861 dienai pēc datuma, kad tā atbilstoši normatīvajā aktā noteiktajam¹⁷⁵ bija jāanulē;

158.1.2. minētajos deviņos gadījumos PMLP lūgusi ārzemniekam sniegt paskaidrojumus par iemesliem, kādēļ dokumenti uzturēšanās atļaujas reģistrēšanai nav iesniegti laikus¹⁷⁶ (vēlākais 30 dienas pirms reģistrēšanas datuma), tikai pēc tam, kad atļauja jau bija jāanulē¹⁷⁷ (vairāk nekā sešus mēnešus pēc reģistrēšanas datuma), kaut arī par uzturēšanās atļaujas neregistrēšanu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir paredzēta administratīvā atbildība¹⁷⁸. **PMLP sešus mēnešus nav veikusi nekādas darbības, lai gan persona nebija izpildījusi normatīvajā aktā¹⁷⁹ noteiktos uzturēšanās nosacījumus;**

158.2. četros (33%) gadījumos konstatēts, ka, Valsts robežsardzei pēc uzturēšanās atļaujas anulēšanas veicot imigrācijas kontroles pasākumus (piemēram, iegūstot informāciju par iespējamo izceļošanu, sazinoties ar personas uzaicinātāju, kaimiņiem vai tuviniekiem

¹⁷³ Ministru kabineta 2010.gada noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” IX nodaļa.

¹⁷⁴ Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

¹⁷⁵ Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

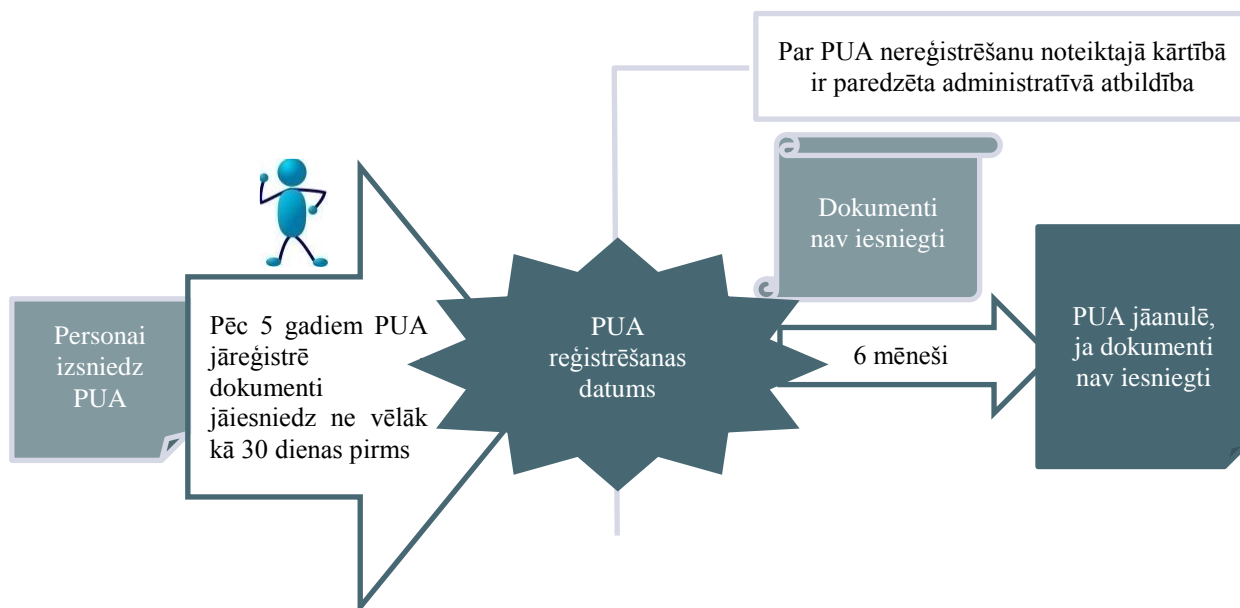
¹⁷⁶ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 78.2. apakšpunkts.

¹⁷⁷ Imigrācijas likuma 36.panta pirmās daļas 14.punkts.

¹⁷⁸ Administratīvo pārkāpumu kodeksa 190¹².pants paredz naudas sodu no 35 līdz 70 *euro*.

¹⁷⁹ Imigrācijas likuma 22.panta otrā daļa.

Latvijā), nebija iegūta pārlicība, ka persona ir izceļojusi no valsts (uzturēšanās atļauju lietā nebija atzīmju, ka persona ir izceļojusi).

6.attēls. Kāds ir pastāvīgās uzturēšanās atļaujas reģistrēšanas process?

159. Veicot 40 anulēto **termiņuzturēšanās atļauju**¹⁸⁰ lietu pārbaudes, konstatēts:

159.1. astoņos (20%) gadījumos PMLP nebija laikus anulējusi termiņuzturēšanās atļaujas, kuras persona noteiktajā kārtībā¹⁸¹ nebija reģistrējusi, tā **neievērojot normatīvā akta prasības**¹⁸², **ka termiņuzturēšanās atļauja jāanulē, ja trīs mēnešus pēc noteiktā reģistrēšanas datuma atļauja nav reģistrēta** (skatīt 7.attēlu), par ko liecina šādi fakti:

159.1.1. minētajos astoņos gadījumos uzturēšanās atļaujas anulētas no 166 līdz 559 dienām pēc tam, kad tās bija anulējamas saskaņā ar Imigrācijas likumā noteikto¹⁸³;

159.1.2. minētajos astoņos gadījumos PMLP lūgusi ārzemniekam sniegt paskaidrojumus par iemesliem, kādēļ dokumenti uzturēšanās atļaujas reģistrēšanai nav iesniegti laikus¹⁸⁴ (vēlākais 30 dienas pirms reģistrēšanas datuma), tikai pēc tam, kad atļauja jau bija jāanulē¹⁸⁵ (vairāk nekā trīs mēnešus pēc reģistrēšanas datuma), kaut arī par uzturēšanās atļaujas neregistrēšanu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir paredzēta administratīvā

¹⁸⁰ Izlasē iekļautas šādas termiņuzturēšanās atļaujas (pēc to izsniegšanas pamata): laulība ar Latvijas pilsoni (5 atļaujas), ārzemju uzņēmuma pārstāvniecības vadītājs (2 atļaujas), ārzemnieka, kas saņēmis termiņuzturēšanās atļauju, ģimenes loceklis (7 atļaujas), ES pilsoņa laulātais (1 atļauja), nodarbinātība Latvijā reģistrētā uzņēmumā (10 atļaujas), studijas Latvijas augstskolā (8 atļaujas), profesionāls sportists (3 atļaujas), valdes loceklis Latvijā reģistrētā uzņēmumā (3 atļaujas), nekustamā īpašuma iegāde (1 atļauja).

¹⁸¹ Ministru kabineta 2010.gada noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” IX nodaļa.

¹⁸² Imigrācijas likuma 35.panta pirmās daļas 21.punkts.

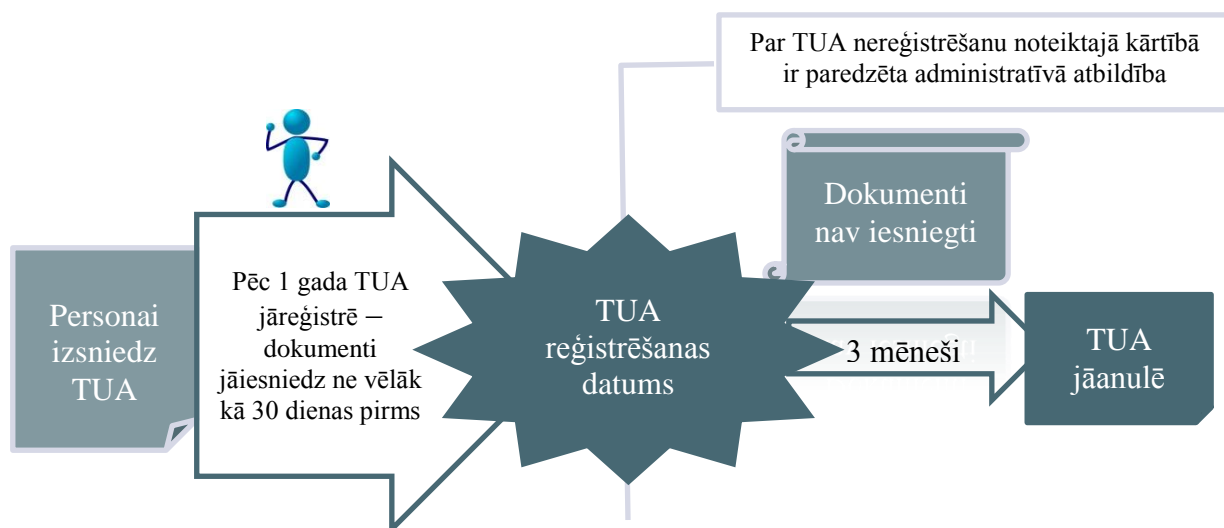
¹⁸³ Imigrācijas likuma 35.panta pirmās daļas 21.punkts.

¹⁸⁴ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 78.2. apakšpunkts.

¹⁸⁵ Imigrācijas likuma 35.panta pirmās daļas 21.punkts.

atbildība¹⁸⁶. PMLP trīs mēnešus nav veikusi nekādas darbības, lai gan persona nebija izpildījusi normatīvajā aktā¹⁸⁷ noteiktos uzturēšanās nosacījumus;

159.2. 16 (40%) gadījumos konstatēts, ka, Valsts robežsardzei pēc uzturēšanās atļaujas anulēšanas veicot imigrācijas kontroles pasākumus (piemēram, iegūstot informāciju par iespējamo izceļošanu, sazinoties ar personas uzaicinātāju, kaimiņiem vai tuviniekiem Latvijā), nav iegūta pārliecība, ka persona, kurai ir anulēta uzturēšanās atļauja, ir izceļojusi no valsts (uzturēšanās atļauju lietā nebija atzīmju par izceļošanas faktu).

7.attēls. Kāds ir termiņuzturēšanās atļaujas reģistrēšanas process?

160. Anulēto uzturēšanās atļauju lietu pārbaudēs konstatēts ne tikai tas, ka **nav nodrošināta uzturēšanās atļauju savlaicīga anulēšana normatīvajā regulējumā paredzētajos gadījumos, bet ar īstenoto kontroles mehānismu ne vienmēr ir iegūta pārliecība par personu, kam anulētas uzturēšanās atļaujas, izceļošanu no valsts.**
161. Ņemot vērā to, ka minētie secinājumi gūti, pārbaudot „anulēto” uzturēšanās atļauju sarakstā iekļautās lietas, un to, ka netiek īstenotas sistemātiskas darbības nepārtrauktai datu iegūšanai par personām, kuras nav iesniegušas dokumentus uzturēšanās atļauju reģistrācijai, kā arī par citiem normatīvajā regulējumā noteiktajiem¹⁸⁸ apstākļiem uzturēšanās atļauju anulēšanai, **pastāv risks, ka gadījumu skaits, kad personas uzturēšanās neatbilst paredzētajiem nosacījumiem, procentuāli ir lielāks, nekā tas ir izlasē iekļautajos darījumos.**

¹⁸⁶ Administratīvo pārkāpumu kodeksa 190¹².pants paredz naudas sodu no 35 līdz 70 euro.

¹⁸⁷ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 78.2. apakšpunkts.

¹⁸⁸ Imigrācijas likuma 35., 36.pants.

PMLP ne visos gadījumos nodrošina normatīvajā aktā noteikto termiņuzturēšanās atļauju reģistrēšanas kritēriju¹⁸⁹ ievērošanu gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta uz ieguldījumu uzņēmējdarbībā pamata vai kā uzņēmuma valdes loceklim. Noteikto kritēriju neievērošana norāda uz risku, ka netiek nodrošināts normatīvajā regulējumā¹⁹⁰ paredzētais ieguvums Latvijas tautsaimniecības attīstībai.

162. Normatīvajā regulējumā ir paredzēts¹⁹¹, ka termiņuzturēšanās atļauju var izsniegt saistībā ar ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā. Šis termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanas pamatojums saskaņā ar Imigrācijas likumā¹⁹² noteikto regulāri tiek pārskatīts¹⁹³, lai novērtētu ekonomisko ietekmi un ieguvumus valsts un pašvaldību budžetam, kā arī ietekmi uz Latvijas sabiedrības un tautsaimniecības attīstību.
163. Lai gūtu pārlicību par uzturēšanās nosacījumu ievērošanas kontroli, reģistrējot termiņuzturēšanās atļaujas, kas izsniegtas uz minētā pamata, izlases veidā tika pārbaudītas 56 termiņuzturēšanās atļauju lietas – 16 gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta uz nekustamā īpašuma iegādes pamata, 10 gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta uz ieguldījuma kredītiestādē pamata, 17 gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta kā kapitālsabiedrības valdes vai padomes loceklim, un 13 gadījumos, kad atļauja izsniegta uz ieguldījuma kapitālsabiedrībā pamata.
164. Pārbaudēs konstatēts, ka visos 16 gadījumos, kad uzturēšanās atļaujas izsniegtas uz nekustamā īpašuma iegādes pamata, uzturēšanās nosacījumu¹⁹⁴ ievērošana ir nodrošināta, tas ir, ārzemnieks Latvijā ir iegādājies un viņam Rīgas plānošanas reģionā vai republikas pilsētās pieder viens vai vairāki nekustamie īpašumi, kuru kopējā vērtība ir ne mazāka par Ls 100 000, vai ārpus Rīgas plānošanas reģiona vai republikas pilsētām viens vai vairāki nekustamie īpašumi, kuru kopējā vērtība ir ne mazāka par Ls 50 000. Saskaņā ar publiski pieejamajās datubāzēs esošo informāciju revidenti pārliecinājās, ka pārbauzu veikšanas brīdī nekustamais īpašums joprojām atradās ārzemnieka īpašumā.
165. Visos 10 gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta uz tā pamata¹⁹⁵, ka ārzemniekam ir pakārtotas saistības ar Latvijas kredītiestādi ne mazāk kā Ls 200 000 apmērā un to termiņš nav mazāks par pieciem gadiem, uzturēšanās nosacījumu ievērošana ir nodrošināta.
166. Pārbaudot uzturēšanās nosacījumu ievērošanu gadījumos, kad uzturēšanās atļauja izsniegta kā kapitālsabiedrības valdes vai padomes loceklim, un gadījumos, kad atļauja izsniegta uz ieguldījuma kapitālsabiedrībā pamata, konstatētas vairākas nepilnības.
167. No 13 gadījumiem, kad termiņuzturēšanās atļauja izsniegta¹⁹⁶ ārzemniekam, kas veicis ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā vismaz Ls 25 000 (35 572 euro) apmērā¹⁹⁷ un kam,

¹⁸⁹ Piemēram, samaksāto nodokļu apmērs, nav nodokļu maksājumu parādu.

¹⁹⁰ Imigrācijas likuma 23.panta otrā daļa.

¹⁹¹ Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punkts.

¹⁹² Imigrācijas likuma 38.panta otrā daļa.

¹⁹³ Piemēram, skatīt informatīvo ziņojumu par Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punktā paredzēto noteikumu īstenošanas gaitu un rezultātiem (izskatīts Ministru kabinetā 23.09.2014. (sēdes protokols Nr.50, 46.§.).

¹⁹⁴ Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 29.punkts (redakcijā, kas bija spēkā no 2011.gada 7.septembra līdz 2013.gada 31.decembrim).

¹⁹⁵ Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 30.punkts (likuma redakcijā, kas bija spēkā no 2011.gada 7.septembra līdz 2013.gada 31.decembrim).

¹⁹⁶ Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 28.punkts (likuma redakcijā, kas bija spēkā no 2014.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam).

¹⁹⁷ Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 28.punkta "a" apakšpunkts (redakcijā, kas bija spēkā no 2011.gada 7.septembra līdz 2013.gada 31.decembrim), Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 107.³ punkts.

reģistrējot uzturēšanās atļauju, ir jānodrošina prasības izpilde, ka kapitālsabiedrība iepriekšējā gada laikā veikusi nodokļu un nodevu samaksu kopumā ne mazāk kā 28 460 *euro* apmērā (vai ne mazāk kā Ls 20 000 apmērā¹⁹⁸, ja ārzemnieks iesniedzis dokumentus reģistrēšanai līdz 2013.gada 31.decembrim), konstatēti trīs gadījumi, kad **PMLP ir pieņēmusi labvēlīgu lēmumu personai, lai gan nebija veikta noteiktās nodokļu un nodevu summas samaksa valsts budžetā:**

167.1. PMLP pieņēmusi personai pozitīvu lēmumu¹⁹⁹, lai gan lietā nebija pievienota Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par iemaksāto nodokļu un nodevu apmēru par laika posmu no 2012.gada janvāra līdz 2013.gada janvārim, bet bija personas iesniegums, kurā norādīts, ka attiecīgā komercsabiedrība iepriekšējā gada laikā samaksājusi nodokļus vien Ls 3436 apmērā un ka tai ir izveidojusies pievienotās vērtības nodokļa pārmaxsa Ls 16 567 apmērā. Lai pārliecinātos par faktiski budžetā iemaksātajiem nodokļiem un nodevām minētajā laika posmā, revidenti pieprasīja Valsts ieņēmumu dienestam informāciju, saskaņā ar kuru attiecīgajā periodā kapitālsabiedrības veiktās nodokļu samaksas summa bija tikai Ls 1939.

167.2. PMLP pieņēmusi personai pozitīvu lēmumu²⁰⁰, lai gan saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta izziņu²⁰¹ komercsabiedrība laika posmā 2013.gada 1.februāra līdz 2013.gada 20.decembrim bija samaksājusi nodokļus vien Ls 18 666 apmērā.

167.3. PMLP pieņēmusi personai pozitīvu lēmumu²⁰² par termiņuzturēšanās atļaujas reģistrēšanu, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta vēstulē²⁰³ norādīto iemaksāto nodokļu summu 30 992 *euro*, kurā nepamatoti bija ieskaitīts 2013.gada beigās veikts avansa maksājums 11 355 *euro*. Vēlāk minēto summu Valsts ieņēmumu dienests kapitālsabiedrībai atmaksāja vai sedza nākamo periodu nodokļu maksājumus. Pārbaudēs konstatēs, ka, ja šī avansa iemaksa valsts budžetā nebūtu veikta, netiktu izpildīts normatīvajā regulējumā²⁰⁴ paredzētais termiņuzturēšanās atļaujas reģistrēšanas nosacījums.

168. No 17 gadījumiem, kad termiņuzturēšanās atļauja izsniegta ārzemniekam, kas komercrēģistrā reģistrēts kā valdes vai padomes loceklis un kam, reģistrējot uzturēšanās atļauju, šajā gadījumā ir jānodrošina prasības izpilde, ka komercsabiedrība iepriekšējā gada laikā veikusi nodokļu un nodevu samaksu kopā ne mazāk kā 21 350 *euro* apmērā²⁰⁵ (vai ne mazāk kā Ls 15 000 apmērā²⁰⁶, ja dokumenti reģistrācijai iesniegti līdz 2013.gada 31.decembrim), konstatēts viens gadījums, kad **PMLP ir pieņēmusi labvēlīgu lēmumu personai, lai gan nebija veikta noteiktās nodokļu un nodevu summas samaksa valsts budžetā:**

168.1. PMLP pieņēmusi lēmumu²⁰⁷ reģistrēt uzturēšanās atļauju, lai gan saskaņā ar lietā esošo Valsts ieņēmumu dienesta izziņu kapitālsabiedrība laika posmā no 2013.gada janvāra līdz 2014.gada janvārim bija veikusi nodokļu un nodevu maksājumus 19 034 *euro* apmērā, tādējādi nerasniedzot normatīvajā regulējumā noteikto apmēru 21 350 *euro*. Bez tam šai personai jau gadu iepriekš PMLP bija pieņēmusi lēmumu reģistrēt uzturēšanās atļauju, lai

¹⁹⁸ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 83.punkts (redakcijā, kas bija spēkā no 2012.gada 1.jūlija līdz 2013.gada 31.decembrim).

¹⁹⁹ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 31.01.2013. lēmums Nr.46.

²⁰⁰ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 08.01.2014. lēmums Nr.421.

²⁰¹ Valsts ieņēmumu dienesta izziņa Nr.8.43.1/71793, kas saņemta PMLP 27.12.2013.

²⁰² Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2014.gada 25.februāra lēmums Nr.3781.

²⁰³ Valsts ieņēmumu dienesta 20.02.2014. vēstule Nr.8.46.1/12174 „Par informācijas sniegšanu”.

²⁰⁴ Ministru kabineta 21.06.2010. noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 83.punkts.

²⁰⁵ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 79., 82.punkts (redakcijā, kas ir spēkā no 2014.gada 1.janvāra).

²⁰⁶ Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi” 82.punkts (redakcijā, kas bija spēkā no 2012.gada 1.jūlija līdz 2013.gada 31.decembrim).

²⁰⁷ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Uzturēšanās atļauju nodaļas 2014.gada 23.janvāra lēmums Nr.1550.

gan arī tad nebija veikta nodokļu un nodevu nomaksa noteiktajā apmērā (skatīt 167.1.apakšpunktu);

168.2. lai pārlicinātos par faktiski budžetā iemaksātajiem nodokļiem un nodevām minētajā laika posmā, revidenti pieprasīja Valsts ieņēmumu dienestam informāciju par nodokļu nomaksu, saskaņā ar kuru attiecīgajā periodā kapitālsabiedrības veiktās nodokļu samaksas summa bija tikai 18 563 *euro*.

169. Konstatētās neatbilstības norāda uz risku, ka **ne visos gadījumos tiek gūts paredzētais finansiālais ieguvums valsts budžetam un Latvijas tautsaimniecības attīstībai.**

Būtu izvērtējams, vai veiktie vīzu kontroles pasākumi ir pietiekami, lai gūtu pārlicību, ka personas, kuru vīzas derīguma termiņš ir beidzies, ir izceļojušas un vairs neuzturas Latvijas teritorijā.

170. Valsts robežsardzei ir noteikts uzdevums²⁰⁸ kontrolēt, kā tiek ievēroti noteikumi par ārzemnieku ieceļošanu, uzturēšanos, izceļošanu un tranzītu Latvijas teritorijā. Savukārt PMLP saskaņā ar normatīvo regulējumu nav paredzētas konkrētas darbības personu, kam beidzies vīzas derīguma termiņš, izceļošanas kontrolei.

171. Revīzijā konstatēts, ka Valsts robežsardze vīzu saņēmušo personu izceļošanas kontrolei veic šādas darbības:

171.1. **ilgtermiņa** vīzu kontroli Valsts robežsardzes amatpersonas veic tikai profilaktisko pārbaūžu ietvaros, tas ir, pārbaudot fizisko personu dokumentus valsts teritorijā vai uz robežas, taču kompleksas darbības ilgtermiņa vīzu saņēmušo personu kontrolei nenotiek;

171.2. **īstermiņa** vienreizējo un divreizējo vīzu kontrolei Valsts robežsardze veic sistemātiskus pasākumus saskaņā ar Valsts robežsardzes apstiprinātajiem²⁰⁹ metodiskajiem norādījumiem, kas paredz, ka Valsts robežsardzes amatpersonas kontrolē, vai trešo valstu valstspiederīgais, kurš Latvijā ieceļojis ar īstermiņa vīzu, nav pārsniedzis vīzā norādīto uzturēšanās dienu skaitu un saskaņā ar *REIS* pieejamo informāciju ir izceļojis. Valsts robežsardzes amatpersonas, atlasot *REIS* reģistrētos ieceļošanas faktus no *Nacionālās vīzu informācijas sistēmas*, iegūst informāciju par vīzas derīgumu un atļauto uzturēšanās ilgumu un manuāli veic aprēķinu, nosakot datumu, kad ārzemniekam ir jāizceļo no Latvijas. Pēc minētā datuma iestāšanās Valsts robežsardzes amatpersona pārbauda *REIS*, vai ārzemnieks ir izceļojis noteiktajā laikā.

172. Gadījumos, ja *REIS* nav informācijas par ārzemnieka izceļošanu, Valsts robežsardze izvērtē risku par iespējamo ārzemnieka nelikumīgo uzturēšanos Latvijā un nepieciešamības gadījumā organizē papildu informācijas iegūšanas pasākumus, piemēram, elektroniski sazinās ar Igaunijas un Lietuvas kontaktpunktiem, lai pārbaudītu, vai ārzemnieks nav šķērsojis šo valstu ārējo robežu, vai sazinās ar ielūdzēju, lai noskaidrotu ārzemnieka atrašanās vietu un iemeslu, kādēļ viņš, beidzoties vīzas uzturēšanās termiņam, nav atstājis valsti.

173. Revīzijas laikā, lai noskaidrotu, vai ir veikta trešo valstu valstspiederīgo kontrole, kuriem beidzies vīzā norādītais uzturēšanās termiņš, bet *REIS* nav informācijas par šī ārzemnieka

²⁰⁸ Robežsardzes likuma 13.panta 15.punkts.

²⁰⁹ Valsts robežsardzes Metodiskie norādījumi par datu apstrādi informācijas sistēmās, lai iegūtu informāciju par tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri LR ieceļojuši ar Šengenas (Latvijas) īstermiņa vīzām, kā arī par informācijas apmaiņas kārtību pārkāpuma konstatēšanas gadījumā (apstiprināti ar Valsts robežsardzes 2011.gada 30.septembra pavēli Nr.1197 „Par grozījumiem Valsts robežsardzes 2011.gada 5.augusta pavēlē Nr.941”).

izbraukšanu, tika pārbaudīti 85 vīzu²¹⁰ (tajā skaitā 53 īstermiņa vienreizējo vīzu, 12 īstermiņa divreizējo vīzu un 20 īstermiņa vairākkārtējo vīzu) kontroles pasākumi.

174. Saskaņā ar Valsts robežsardzes revīzijas laikā sniegto informāciju par veiktajām pārbaudēm konstatēts, ka no 65 īstermiņa vienreizējām un divreizējām vīzām:

174.1. 44 gadījumos (68%) vīzu kontrole ir veikta un Valsts robežsardze ir ieguvusi apstiprinājumu tam, ka ārzemnieki ir šķērsojuši attiecīgi Lietuvas vai Igaunijas ārējo robežu;

174.2. 15 gadījumos (23%) vīzu kontrole ir veikta (sazināšanās ar ielūdzēju, norādītās dzīvesvietas kaimiņiem, tuviniekiem, kā arī Lietuvas un Igaunijas kontaktpunktiem), taču Valsts robežsardze nav guvusi apstiprinājumu, ka personas būtu izceļojušas;

174.3. 6 gadījumos (9%) ārzemnieku izceļošanas kontrole nav veikta, jo ārzemnieks norādījis, ka plāno uzturēties citā Šengenas valstī vai plāno izceļot no Šengenas zonas caur citu valsti.

175. Pārbaudot īstermiņa vairākkārtējo vīzu kontroles pasākumus, konstatēts, ka tās netiek pakļautas sistemātiskai kontrolei²¹¹, lai gan pēc būtības tās nebūtu uzskatāmas par mazāk riskantām kā īstermiņa vienreizējās vai divreizējās vīzas. Tomēr tās ir grūtāk kontrolējamas, jo dod personai tiesības vīzas derīguma termiņā vairākkārt ieceļot un izceļot no valsts. Pēc Valsts robežsardzes amatpersonu sniegtā skaidrojuma īstermiņa daudzkārtējo vīzu kontroli katra imigrācijas kontroles struktūrvienība veic, analizējot *Ielūgumu reģistrā*²¹² pieejamo informāciju, taču pārbaudes metodika šajā jomā nav noteikta²¹³.

Ieteikumi

Iekšlietu ministrijai veikt pasākumus imigrācijas kontroles uzlabošanai:

176.lai noteiktu procedūru, kādā PMLP veic ārzemniekiem izsniegto uzturēšanas atļauju savlaicīgu anulēšanu;

177.lai noteiktu procedūru, kā izvērtējami termiņuzturēšanās atļauju reģistrēšanas nosacījumi gadījumos, kad saskaņā ar Imigrācijas likumā noteikto veicama kapitālsabiedrības veikto nodokļu maksājumu izvērtēšana.

Revīzijas grupas vadītāja,

valsts revidente - juriste

D.Baha

Revīzijas grupa:

valsts revidente

S.Baltusa

valsts revidente

L.Kļava

valsts revidents

J.Ošiņš

valsts revidenta palīdzība

M.Kleina

²¹⁰ Vīzas, kuru derīguma termiņa sākuma un beigu datums bija laika posmā no 2014.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 31.martam.

²¹¹ Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Dienesta organizācijas pārvaldes Robežpārbaudes un imigrācijas kontroles nodaļas galvenās inspektora 2014.gada 18.septembra e-pasts.

²¹² Valsts informācijas sistēma, kuras pārzinis ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un kurā reģistrē datus par uzaicināto ārzemnieku un personu, kura to ir uzaicinājusi.

²¹³ Valsts robežsardzes Galvenā pārvaldes Dienesta organizācijas pārvaldes Robežpārbaudes un imigrācijas kontroles nodaļas galvenās inspektora 2014.gada 19.septembra e-pasts.